Історія про гарну Маґельону

І

ҐРАФА ПЕТРА З ПРОВАНСИЇ

з срібними ключами.

Цікаве сповіданє з давних часів.

ДРУГЕ ВИДАНЄ.

ПРО ЗЛОДІЯ У СЕЛІ ГАКІВНИЦІ.

(Оповіданє П. КУЛІША).

Ціна 25 центів.

НАКЛАДОМ »РУСКОЇ КНИГАРНІ«
848-850 Мейн Ст. Вінніпеґ, Ман.

...**Труды** с'езда. Под ред.: проф. *Буракова, Г. Ф.*, инж. *Крыма, В. С.,* проф. *Мартынова, С. А.,* инж. *Матвеева, А. Л.*, инж. *Селихова, Д. С.,* инж. *Хинкулова, А. Х.* и инж. *Шумского, Е. Г.* Харьков, Укр. энергет. ком. 1929.

II вып. 442, [6] с., [2] вкл. л. 26см. 750 экз.

1-ый укр. энергет. с'езд 19—24 апреля 1928 г. Харьков.

1. Энергетика—вопросы.
2. Теплотехника.
3. Съезды разные—труды.

IV.

ІСТОРІЯ

— про —

ГАРНУ МАҐЕЛЬОНУ

I.

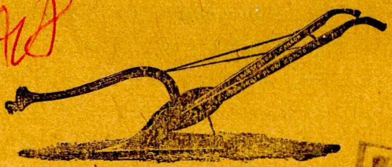
ҐРАФА ПЕТРА З ПРОВАНСИЇ

з срібними ключами.

——««о»»——

Цікаве оповідане з давних часів.

ДРУГЕ ВИДАНЄ.

Ціна 25 центів.

1918.

НАКЛАДОМ »РУСКОЇ КНИГАРНІ«

848-850 Мейн Ст. **Вінніпеґ, Ман.**

I.

За часів, коли мешканці грабств французьких: Провансиї, Ланведоциї і Аквітанії покинувши поганьство, приняли віру Христіяньску, жив грабя Іван Серіс з Провансиї зі своєю женою, дочкою Альбара Дальбори. З того супружества уродив ся тілько оден син, Петро, котрий в володїню зброєю і рицарських штуках всїх иньших перевисшав і з тої причини не тільки в поблизькій, але і найдальшій шляхтї мав велике значінє і славу, а також піддані єго батьки тїшили ся на саму згадку, що колись підуть під опіку такого рицара. Родичі єго виносили вид свого сина і єго богатерські чини над всї забави, длятого від часу до часу уряджували забави рицарські, щоби дати синови спосібність до відзначеня ся.

Одного разу справив грабя великий »турнїй» на котрий запрошено кількох значнїйших своїх і чужих рицарів. Петро знова вийшов з него побідником. Підчас треваючих дальше празників, всї рицарі говорили з великим оживленєм і занятєм о гарній королевнї неаполїтанській, Магельонї. Всї котрі єї видїли, годили ся одноголосно, що красота єї есть незрівнана і що чесноти єї також в нічім красоті не уступають.

Оден з чужоземних рицарів вихваляв Петра за єго спосібности і радив єму удати ся в подорож по сьвіті, щоби ще дальше вправляти ся в штуках рицарських, зискати ще ширшу славу, а вкінци гарну чесну і богату супругу. Приятельська та порада, в полученю з відомостию о гарній Магельонї, примусили молодого грабчука просити родичів о свободу на неограничений час.

Батько пробував спротивити ся тому і сказав: »Ти знаєш любий Петре, що ти одинокий наш наслїдник і по Господї нашою одинокою надїєю, та одиноким щастем. Коли би тебе в чужих краях, чого хорони Господи, яке спіткало несчасте, тодї цїла наша вітцївщина піде в чужі руки, а з нами оплакувати те-

бе будуть тисячі підданих«. — Мати також просила з плачом: »Сину мій найдорозший! І нащо-ж тобі тягнути ся в сьвіт далекий, коли тим, що иньших рицарів виганяє з вітчини т. є. золотом і богацтвом, а також ласками князів і панів, — ти є вже з уродженя цілком випосажений! Тож не потребуєш шукати того поза родинним домом. — Скажи мені, прошу тя на всьо в сьвіті, причину твойої горячої охоти опущеня нас старих, а може удасть ся нам твої желаня і на місци успокоїти«.

Ті просьби родичів зворушили Петра до глубини души, а він таки постановив не піддати ся зворушеню, а замір свій привести в діло. Спустивши очи в землю, відізвав ся вкінци до родичів: »Найдорозший батьку і мамо! був я Вам завсїгди і во всїм послушний і зістану вірний тій синівській повинности, як довго тільки жити буду, але таки осьміляю ся ще раз просити Вас о ласкаве позволенє на виїзд з вітчини, бо-ж то єсть найгорячійшим моїм бажанєм; зрештою, самі признаєте, як хосенною есть така подорож для кождого молодого чоловіка. Научу ся більше пізнавати нарід і его потреби, пригляну ся ріжним краєвим урядженям, пізнаю великих і значних людий, зачерпну від них знаня і мудрости, розум мій відсьвіжить ся і розвене ся, стану ще більше веселим і зручним і набуду досьвіду і відваги, загартую ся на невигоди і зміни повітря, словом, позискаю в короткім часї далеко більше, як в дома в протягу кількацайцять літ. Позвольте менї через то виїхати і не ставляйте менї перешкоди. Господь буде мене стеречи на кождім кроцї і веселий буде мій поворот«.

Почувши ті слова, засмучені родичі дійшли до переконаня, що воля їх сина єсть сильна, що жадним способом не можна еї спротивити ся, не могли здобути ся на послїдне слово, котре їх зі сином хто знає як довго розділить.

Троха успокоїли ся і розбирали в думках ціле положенє. Тогди Петро відізвав ся другий раз: »Найдорозший отче! через виповненє моеї просьби можеш мене учинити щасливим; щось склонює мене до того, щоби часть моеї молодости перебував на чужинї«. — Отець на то відповів: »Коли найдорозший сину маєш так сильну волю удати ся в сьвіт широкий, до тепер

тобі не знаний, через те анї я анї мати твоя не можемо тобі спротивляти ся і даємо своє позволенє, однак напоминаємо тебе, щобись нічого не чинив, що би могло сплямити твій шляхотний рід, а найголовнійше чистість своєї невинної душі. Майже завсігди Господа перед очима і в серцю, служи всюда Найвисшому, тай не забувай до нас як найвчаснійше повертати. Возьми конї і зброю, золота і срібла кілько хочеш; не повинно тобі на нічім збувати«!

Петро подякував родичам за ту ласку як найсердечнійше, потім віддалив ся до роботи приготованя до скорого від'їзду. В короткім часї зіставав прикликаний до матери. Та дала єму три перстенї високої вартости. Петро сердечно подякував єї, а хвиля розлуки з так добрими родичами ставала єму з кождою годиною тяжшою. Щоби не піддати ся чувствам, розказав приготовляти ся до дороги, вибрав собі гарних товаришів, (так зі шляхти як і служби) і попращав засмученого отця і плачучу матїр.

Мовчки, не журячи ся о товаришів подорожи, їхав Петро своєю дорогою; так від'їзд з дому єго прибив. Доперва коли перебув значний простір дороги, отряс ся трохи з задуми і ожив.

Їхав впрост до Неаполю, де мешкав король Магельон з своєю дочкою Магельоною. Ту першим єго старанєм було довідати ся, які звичаї приняті суть на дворі королївськім і які рицарі чужі в єго дворі перебувають. Господар замку сказав йому, що власне недавно прибув якийсь молодий рицар, котрий позискав собі у короля задля незрівнаної сили і зручности велику приязнь і поважанє; єму то-ж уряджує король в найблизшу неділю великий »турнїй« і иньші рицарскі торжества; гарний той рицар називає ся Генри Крапони.

Петро запитав ся дальше: Чи в перегонах тих як і в турнею можуть брати також участь і чужі рицарі, — на що отримав відповідь, котра єго дуже утїшила. »Всї рицарі так свої, як і чужо-земні, мило будуть витані, єсли тілько прибудуть на арену кінно і в повній зброї«!

II.

В слідуючу неділю, котра була призначена на уряджене турнею, встав Петро дуже рано, бо аж палив ся цілий з непогамованої охоти оглядання так гарної Магельони. Розказав гарно прибрати свого коня, сам убрав ся в найкоштовнійшу збрую а голову накрив гелмом, на котрого верху зроблені були по майстерськи два срібні ключі.

Коли вже зближив ся час, як мали утворити ся ряди для рицарів, король враз зі своєю гарною дочкою і службою мав прибути на ескраду. Петро заняв найгарнійше місце, аби яко чужий, не оказав ся гордим і впертим. Позаяк на гелмі не умістив свого гербу, через то ніхто не міг зближити ся до него на місци борби, котрий до него в той спосіб належав. За короткий час з'явив ся герольд і ознаймив, що прийшов власне час віддати честь паннам і паням. Хто хоче на їх честь копію свою зломати і по рицарськи забиватись нехай умістить ся в рядах.

Заледво зачав ся поклик, явив ся в ряді гарний Генрик з Крапони; слуга королівський виступив против нього. Вже при першім ударі остатний повалив ся на землю, а падаючи підложив своє копіє межи ноги Генрикового коня,так що той рівнож перевернув ся враз зі своїм конем.

Приятелї королївського слуги признали, що рицар зістав в тій шляхотній борбі цілком поконаний, а слуга виграв. То так розгнївало Генрика, що вже не хотів більше сходити ся, проте герольд візвав иньшого в ряд; зараз заняв то місце Петро, з сильним постановленем пімстити несправедливу програну Генрика, длятого з цілою силою ударив на противника і враз з конем перевернув его через бараєру. Всї присутні здуміли ся на вид так великої сили і зручности; сам король урадував ся дуже тим рицаром з срібними ключами і післав до него герольда, котрий єму заявив, що пан его король Магельон желає собі довідати ся о походженю і назвиску рицара, на що Петро відповів. »Скажи твому пану - королеви, що я прошу є-

го в моїм імени о таємницю, бо перед виїздом з моеї вітчини я заприсягнув нікому не казати ким я і звідки походжу, або скажи твому панови що есьм бідним шляхтичом з Франції і шукаю в сьвіті ласки у дівиць і невіст!« Герольд оповів то все королеви; Магельон вдоволив ся цілком тою відповідию і похваляв дуже скромність рицара, котрий не хоче позискати собі великого імени.

Ще богато ставали з Петром до борби, але всї зістали в короткім часї цілком побиті. Між згромадженими розляг ся одим великий і спільний голос похвали для молодого рицара, від того часу уважали его за найсильнїйшого. Тим більше так король як і инші пани хотіли знати его імя. Дами також обдаровували гарного рицара зі срібними ключами своїм поважанем і взглядами. Головно заняла ся ним гарна Магельона, котра не могла анї на хвилю о нїм забути. По укінченю турнеїв Петро отримав загальні ознаки пошанованя. Потім вернув до себе; товаришували єму Генрик з Крапони і кілька инших рицарів. Генрик учув більшу до него склонність і від тої хвилї позістали добрими приятелями.

Магельона носила в серцю образ геройского рицара зі срібними ключами і для того просила свого батька - короля, щоби справив нові турнеї, в надії, що в той спосіб буде мала нагоду другий раз оглядати чужого рицара. І король також чув ся урадованим, кілько разів його бачив, его чесноти, скромність і побожність заняли для него всї серця.

Раз просив король своїх дворян, щоби задали собі троха труду в цїли вивіданя ся о імени таємничого рицара і щоби запитали ся его, чого він виїхав з родинного краю в сьвіт. — Та нїм що о нїм довідав ся, запросив его одного разу на обід.

Рицар утїшив ся дуже доказом того великого пошанівку, а ще більше солодкою надією, близького виду так гарної Магельони, та розмови з нею хотяй-би через кілька хвиль; длятого то поставив ся на час в замку. Король приняв его дуже ласкаво і усів з ним та з рештою гостей і родиною до стола. Петрови дістало ся місце против гарної Магельони; серце его і очи спочивали від часу до часу тільки на хорошім личку дівиці,

так, що забув цілком о обіді. Вид тої незрівнаної краси яку мав перед собою, ситив єго зір і наповнив серце любовю, котрої взаїмність мусіла би зробити єго найщасливійшим з поміж всіх людий на кули земській. Уважав ся однак негідним для позисканя такої любови, думаючи, що тілько який князь з першого роду буде мав право до такого чуда природи.

Всьо що Петро чув до гарної Маґельони, Маґельона чула до рицара (Петра). По скінченім обіді розпочали ся всякі товариські забави в сусідній сали, підчас чого мав Петро спосібність ще більше зближити ся до гарної королївни, а найбільше, коли король з королевою віддалили ся до себе, позваляючи Магелоьоні ще довше зістати між гістьми. Магельона скористала зі спосібности, казала рицара зі срібними ключами приклика-ти до себе і сказала до него:

Шляхотний рицарю!

»Мій ласкавий пан і отець переважно у Вас має уподобанє, рівнож мама моя і всї, котрі тілько знають. — І заслужилисьте на то своїм чесним житєм і рицарськими ділами, длятого прошу Вас, відвідуйте нас часто, бо своєю присутностию тїшите не тілько моїх родичів і всїх рицарів, але також і всї дївиці і старші невісти«. Петро відповів на се з правдивою скромностею:

Ласкава королївно!

»Не чую ся навіть в силах подякувати тобі ласкаво »панно«, високим родичам твоїм, шляхотним рицам і всїм паням за взгляди, якими мене обдаровуєте. Не варта я бути найнисшим вашим слугою; прошу однакож, мене в ласцї своїй за такого уважати, а запевняю Вас, що всюди і все охотно Вам служити буду!« — »Дякую Вам за Вашу прихильність« — відповіла княгиня — »і беру Вас охотно за мого рицаря«!

Потім королева - мати покликала еї до покоїв; попращала гостей, а передовсїм свого рицара і відійшла. Відходячи ще раз поновила просьбу, аби рицар хотів їх як найскорше відвідати, причім, щоби оповів о звичаях і обичаях свого краю. Потім віддалила ся, кидаючи на прощане так огнистий погляд, що горячі єго лучі передерли ся до серця жвавого молодця. Ко

роль прийшов знов до салї і просив рицаря зі срібними ключами, щоби му відкрив своє походженє і назвище, але мимо усильних просьб не міг вимогчи на нїм більше, крім того, о чім вже знав давно. Петро представив ся другий раз яко бідний рицар, котрий опустив родинне гнїздо, щоби звидїти сьвіт і вправити ся в рицарських штуках. — Король не напирав більше, але ще сильнїйшого набрав переконаня, що Петро походить з високо-положеної родини. В кінци попращав король своїх гостей і наш приятель повернув до свого мешканя.

III.

Повернувши тихцем до своєго мешканя, замкнув Петро за собою двері, щоби спокійно подумати, які наслїдки вийдуть для него з приязни княгинї і ласки короля. Магольона також замкнула ся сама в своїй тихій спальнї, аби забаву з незнайомим рицаром хотяй в думках далї протягати. Бажала конечно довідати ся о його правдивім назвиску і походженю, бож була переконана, що любов її до незнакомого ще більші прибрала би розміри, коли би мала ту певність, що він рівнож з так знатної як она родини. Справдї стать його повна шляхотности, єго рицарське і делїкатне обходженє вказували виразно, що не єсть простим авантурником шукаючим по сьвітї слави і пригід, однак правдива певність була би її далеко милїйшою чим найправдоподібнїйші домисли. Часами думала, чи він не умисне з любви до неї приїхав до двору королївського укритий і не даючи ся пізнати, щоби ся о її правдивій вартости переконати. То всьо робило єї непевною себе і роздражнювало її. Не знала тепер, як має собі з незнакомим рицаром поступити: чи бути щирою і отвертою, то есть такою, якою була з натури, чи оказувати йому головнїйші взгляди, як високо-родженому, чи оказати ся обоятною. Не могла згодити ся зі собою. постановила звірити ся мамцї зі своєю укритою любвою. Прикликала її до себе і сказала:

Найдорозша приятелько!

»Від давна оказувалась для мене велику любов і привязане. Нині хочу ся тобі відвдячити оказанем необграниченого в тобі довіря. Отже звірюю ся тобі з моєю дуже великою тайною«. — »Заховаю її для себе — відповіла мамка — і ніхто ся більше о ній не довідає. А з моеї сторони буду старати ся дати тобі добру раду і поміч, о скілько буду могла!« Магельона оповіла своїй мамці докладно справу своєї горячої любови до незнакомого рицаря зі срібними ключами. — »Від часу як его пізналам, анї їсти анї спати по ночах не можу! Коли бим знала напевно, з якого він роду походить, анї хвилини бим ся не здержувала віддати єму моє серце; длятого, мушу досьвідчити його уродженє і вартість!« Нянька не знала зразу що на се відповісти; вкінци сказала по намислї, що шляхотний рицар з певностию відповість тій горячій любві робячи еї своєю женою, а заразом обсипаючи її великими достоїнствами. Притім порадила еї гамувати ся в оказаню хоть одробини чутя, що еї непокоїть, щоби то анї в думу коханка анї в гнів батька не впровадило.

Та мова засмутила дуже гарну Магельону, усилувала навіть заглушити в собі живе привязанє і склонність до гарного рицаря, але даремно. В кілька день пізнійше з плачом звірила ся нянньці, що згине марно, єсли не довідає ся чогось певнійшого о рицарю зі срібними ключами. — Просила няньку, щоби їй в тім помогла; не знала однакож, яку дорогу вибрати собі до сповненя своїх замірів. Просила ю так горячо, що нянька прирікла сьміло приступити до діла, хотяй би навіть мала наразити ся на небезпеченьство і пострадати ласку короля. Постановила наперед удати ся до рицара, аби випитати его і переконати ся, чи він також любить гарну княгиню. Щоби сходини з ним не були дуже явні, удала ся до костела. Петро знаходив ся там також, затоплений в горячій молитві. Крім них не було нікого. Видячи се нянька, набрала більшої відваги; перше однак молила ся, потім доперва зближила ся до рицара і сказала:

Пане рицарю!

»Дивую ся дуже, длячого так таємничо укриваєте ся зі своїм походженем і назвиском, коли тимчасом зробилибисьте

велику радість мому панови королеви, а переважно гарній княгині Магельоні, колибисьте вже раз ту заслону хотїли скинути з себе і указали ся в своїй власній особі«.

Вчувши рицар ту сьмілу мову, став і розмишляв, від кого би вона властиво походила; був певний, що від Маґельони. Намисливши ся ще трохи, відповів: — »Єсьм Вам дуже вдячний добра жінко і прошу Вас, абисьте ся поклонили від мене Вашій чесній і гарній княгини і перепросили, що імени і роду мого доси не відслонювавем; не робивем сего ще перед нїким від хвилї, як опустивем пороги родинного дому. Понеже однак, княгиню Вашу ціню понад всьо і охотно хотїв бим їй служити, проте нехай знає, що походжу зі знаменитої родини, котра сьміло мірити ся може з найвисше поставленими родами цілого сьвіта; просіть єї в моїм імени, аби задоволила ся тим обясненем і хотїла приняти від мене памятку, бож не так скоро знайдеть ся друга спосібність!« — Кажучи ті слова, віддав няньцї оден з трох перстенів, котрі дістав від матери. Нянька прибіцяла волю єго сповнити, почім розійшли ся.

В глубокій задумі Повернув Петро до своєї палати, підчас коли нянька не могла діждати ся хвилї, коли стане перед своєю улюбленою княгинею з великими новинами. Передовсім піднесла велику чесноту і шляхотність молодого рицара, виняла перстень і віддала єго Магельонї. Перстень той, незвичайно дорогий довів їй лїпше, чим всї запевненя о високім уродженю гарного рицара і вляв в ню солодку надію щасливої будучности. Тепер вже не вагала ся віддати йому цілу свою любов, бо переконала ся, що гарний рицар тілько з любви до неї прибув на двір єї батька.

Слїдуючої ночи пораз перший спокійно заснула княгиня по кілько неспаних ночах, а причиною того був перстень, котрий від часу до часу обсипала поцілунками. — Над раном мала розкішний сон, доказуючи, як далеко гарна дївиця залюбила ся в рицарю. Не звірила ся однак з тим нікому більше, тілько однїй няньцї. Снило ся їй, що знаходила ся з рицарем в пречуднім городї, виявила йому свою горячу любов, просячи сильно, щоби не укривав дальше свого роду і назвиска. Рицар відповів

на то, що не прийшов ще час і година, в котрій має ся явно відслонити і просив ю, аби ушанувала через той час єго таємницю, — потім довідає ся о всім. З тими словами дав їй рицар дорогий перстень, гарнійший і коштовнійший від першого, почім пробудила ся.

IV.

Петро старав ся сильно о то, аби міг спіткати ся в костелї з мамкою Магельони, бо мав їй щось важного донести.

Вкінци удало ся єму то досконало. Спостерігши його мамка, приближила ся і сказала, що гарна княгиня казала виразити велику радість і подяку за перстень. Рицар зараз відповів: »Перстень той єсть зникомий, добра жінко, аби його княгиня мала перецінювати; маю я для Маґельони далско більший скарб в моїм серцю, бож до неї належить тіло моє. моє добро і моє житє. Не можу о тім довше замовчати; серце моє запалило ся красою княгинї, тілько при нїй єсть моє житє — а без неї смерть. Єсли она не відповість чутям мого серця, буду найбільше нещасливим рицаром під сонцем. Знаю, щосьте є найвірнійшою приятелькою княгинї для того прошу Вас повторіть мої слова Маґельонї, щобим знав, чого ся маю сподівати. Скажіть їй, що всьо зроблю, аби тілько позискати єї любов і руку.

Жінка подякувала за довіре і прирекла зробити, що їй сказав рицар. Притім, додала мамка, сподієть ся в короткім часї принести йому веселу відомість, котра тим радістнійшою для нього буде чим скорше зрече ся своєї таємницї. »Зречене ся єї, лежить зрештою в інтересі Вас самих — говорила з переконанем, бож я є певною, що сполучене Вас з гарною княгинею наступило би скоро, коли би уроджене Ваше не ставило жадних перешкод. Заповнила його ще, що княгиня всегда о нім думає і говорить, що навіть снила вже о нім«. Відомість ся втішила Петра непомірно і сказав до жінки: »Люба приятелько! Сказалисьте менї тілько радісних відомостий, що вдячним Вам буду за них до смерти. Прошу Вас ще о одну прислугу. По

можіть мені в відвидженю самої княгині і говореню з нею хотяй через кілька мінут, бож хочу її, але її тілько самій виявити імя моє і мій рід, котрого ся не повстидає«.

Мамка прирекла йому помочи в тім бажаню, причім обоє залюблені будуть могли висказати собі свої горячі почутя, наговорити ся досить і надивити ся на себе. Врадований тим незвичайно, видобув Петро другий свій перстень і віддав його мамці з тим, щоби жертвувала його гарній княгині Казав притім сказати, що приняте його буде уважав за особлившу ласку, котра його зробить щасливим. Мамка взяла перстень і другий раз прирекла справу як найлучше залагодити. Найкоротшими стежками повернула з костела до замку і до кімати Маґельони. Сум з причини любови до рицаря зробив єї слабою, не могла нігде знайти спокою і розради. На вид мамки вискочила на рівні ноги зі своєї постелї і спитала, чи не приносить яких новин від любленого?

Мамка чула ся щасливою, що на питаня княгині може дати таку веселу відповідь. Оповіла одже її всьо, виявила охоту сходин рицара і подала єї золотий перстень. Княгиня кинула ся на шию своїй мамці, почала єї пестити і цілувати, словом довго не могла ся успокоїти з радости. Знала тепер на певно, що горяча її любов знайшла взаїмність, що їй коханок не меньше переносить терпінь із за любви, як она сама і що єсть вірним лагідним і шляхотним. Мамка ще запевнила, що нїгди не бачила так мудрого і високим духом оживленого рицара, як Петро. І в тій гармонії годили ся їх чутя, що обоє хотіли бачити ся з собою, щоби взаїмно зі своєї любови висповідати ся. Перстень поданий її мамкою, був врешті найліпшим доводом, що небо його зістало для неї, бо той самий перстень в недавнім сні бачила. Потім зачала нараджувати ся з мамкою, где і коли мають ся видіти з собою найбезпечнійше і найпевнійше. Слїдуючого дня постановила мамка конечно бачити ся з рицарем і удало ся їй се в каплици, до котрої Петро щоденно ходив.. Коли єї Петро зобачив утішив ся дуже, бо сподівав ся веселих вістий від гарної Маґельони. Отже встав зараз, пішов напротив мамки, поздоровив її приязно і отримав слїдуючі вісти:

»Стане ся Вам то, що собі желаєте, шляхотний рицарю! Гарна Маґельона рівнож горячою любовію палає до Вас. Жаден рицар що носить зброю і бере участь в забавах рицарських не єсть так щасливим, як Ви! Щаслива і рівнож була та година, котра Вас ту привела, бо своєю красою, діяльностию шляхотностию і любовію здобулисьте серце найгарнійшої і найзнатнійшої княгині, котра сердечно дякує Вам за перстень, прирікаючи, уважати його за дорогу памятку, за реліквію вашого серця і носити його аж до смерти! Княгиня є готова Вас приняти і серце своє перед Вами отворити. Я вам подам спосіб до сходин, однак мусите мене запевнити на шляхотність і віру рицарську; що Ваша любов лишить ся чистою і гідною як то заслугує на Ваш стан«. Чесний рицар впав на коліна в сьвятів місци і сказав: »Дорога приятелько! Присягаю і прирікаю Вам на Бога і перед Богом, що заміри мої суть вірні і чисті як сонце і не желаю нічого, що противно єсть чистоті обичаєв і гідности для женщини. Усилованє моє єсть щоби любов гарної Маґельони при Божій помочи тілько через сьв. Тайни супружества отримати, як того вимагає наша церква християньська, віра, Бог і звичаї сьвіта«.

Почувши ту присягу мамка сказала: не думаю, що будете Ваші любовні наміри тримати на увазі, длятого прошу Вас в імени княгині, завтра по полудни перетиснути ся через малу фіртку, звідки буде вже Вам дуже легко дістати ся до кімнати княгині де знайдете єї саму тільки враз зі мною. Я не буду Вам довго перешкаджати, але буду ся старати о то, щоби нічо не перервало Вашій розмові і виявленю Вашої любови! Рицар подякував горячо за тую відповідь, а потім розійшли ся; рицар до своєї кімнати, а мамка поспішила як найскорше до Маґельони, щоби єї приготовити на скорі відвідини. Княгиня аж мліла з тої радости. Час, що ділив рицара від Маґельони, видавав ся єму вічностию. Коли вже надійшла назначена година, опустив мешканє і ішов до городу. Маленьку браму, окриту між густими кущами найшов цілком отверту; рівнож всі двері, котрі вели до кімнати княгині були отворені. Прибутє рицара так утішило гарну Маґельону, що стала червона як рожа. Колиб не му

сїла вязати ся взглядами сьвіта, а тілько дала поступ свому учутю, була би кинула ся йому на шию, пестила ся з ним і цїлувала його; мусїла однакож дати ся поконати розумови, котрого в таких случаях кождий слухати повинен. Привитала його поважно і приязно як ся належить. Рицар також боров ся з власним запалом, став перед княгинею і не знав що говорити від чаруючого її позору. А коли прибудив ся з того дивного сну, клякнув перед Маґельоною і сказав: »Високо-ласкава княгине! нехай Господь Найвисший уділяє Вам всього, чого тілько забажає Ваше серце, а іменно щастя, поваги і вірних слуг і підданих!«

Поздоровлене то збудило Маґельону з непритомности; встала, подала йому руку і сказала: »Витаю Вас радісно, шляхотний рицарю, сядьте ту коло мене, бож не лицює Вам клячатити перед мною!« Тоді мамка вийшла до другої кімнати, щоби залюблені в визнанях своєї любви не мали жадних перешкід. Рицар аневиннив ся наперед зі сьмілости свого прибутя, але княгиня не даючи йому докінчити сказала:

»Шляхотний рицарю! Зробилисьте менї велику радість Вашими відвідинами бож від давна хотїлам сам на сам безпечно і спокійно з Вами розмовляти. То бажанє власне спонукало мене запросити Вас до мене хотяй того не повинна учинити молода дївиця. Склонив мене до того Ваш шляхотний поступ, котрий запевняє мене о чистих думках з Вашої сторони, жадною злобою не поконаних. Від першої хвилї як Вас пізналам серце моє до Вас скланяло ся а через слїдженє Вашого житя, дійшлам до певности, що посїдаєте всї прикмети поважного рицара. Понеже серце моє цїлком отворилам перед Вами, позвольте, що Вас буду просити, щобисьте вже довше свого назвиска і роду не заслонювали і не держали в тайнї!« Рицар встав і сказав: »Я не варт, найласкавійша княгине тої приязни і того привязаня, до якого ся признаєте, бо я ще не окрив ся вінками барвінку. Склонює мене тим більше до відслоненя мого назвиска і роду не заслонювали і не держали в тайнї!« Рицар встав і кому не говорили, бо як я вибирав ся з вітчини, прирік укривати ся і нікому до сего часу не виявив. Знайтеж проте, найла-

скавійша княгине, що єсьм одиноким сином графства Провансиї, а отець мій єсть вуйком французького короля. Опустив я отця і матїр лише для того, щоби посїсти Вашу горячу любов, бо-ж слава Вашої краси засягнула аж на двір мого батька. Не штуки рицарські, котрі так богато відважних рицарів притягають до Неаполю, були причиною що опустивем моїх плачучих з жалю родичів, але жажда пізнаня Вас і з ласкою Божою позисканя Вашої неоцїненої любви. Тепер знаєте вже всьо, чого хотїлисьте ся довідати. Від першого погляду на Вас почувем промінь любови в моїх грудях і присягаю Вам, що до смерти лишите ся для мене найдорозшою істотою на цїлім широкім сьвітї!« — Тепер доперва усьмілив ся сїсти коло Маґельони, котра сказала: »Дякувати Богу Найвисшому за той день щасливий, в котрім я Вас пізнала. Бо справдї чую ся найщасливійшою з поміж всїх невіст ,що рицара так високо уродженого, так шляхотної мисли, так чистої і вірної любви, так незрівнаної від ваги, обичайности, краси і мудрости — своїм можу назвати.

Приїхалисьте до мене, шляхотний рицарю, з так далеких сторін, опустилисьте плачучих за Вами родичів, наражені булисьте на небезпеченьства, а то всьо тілько для мене, для любови до моеї особи. О, як я Вам єсьм вдячною, якже Вас люблю горячо. В першій зараз хвили показалисьте ся відважним, делїкатним, шляхотним і з пошаною приналежною кождому станови, що всьо рицарство далеко по задї лишилисьте за собою. Найбільшим моїм щастєм суть на сьвітї тії мисли, що покинулисьте отця і матїр, край і підданих, щоби принести своє серце в офіру. Даю Вам за те всьо що маю. В серцю моїм як довго тілько бєть ся, Ви один маєте панувати; крім Вас жаден иньший образ в нїм не ожіє, анї місця не знайде. Заховаймо однакож нашу любов в тайнї аж до заручин, а будьте з моеї сторони певні, що не віддам руки кому иньшому!« Далї зняла золотий ланцух з дорогим замком зі своєї шиї і говорила дальше: »З отсим ланцухом віддаю Вам мою честь, мою душу і моє житє; возьміть єго яко завдаток моеї вічної вірности!« Петро обняв єї в свої рамена, притиснув до своїх грудей і уста кохаючих ся по раз перший злучили ся з собою в горячім поцїлунку.

Охолонувши трохи з того шасеного щастя, сказав голосом сильно зворушеним:»Не єсмь в стані Вам найгарнійша з най гарнійших надякувати ся за Вашу приязнь і любов. Ваше желане сповню як найвірнійше і звязок наших серць не буде нікому знаний, аж доки не получим ся явно.

Тимчасом, яко памятку і задаток моєї чистої любви возьміть се йперстень«. Був то третий і найдорозжий перстень, який єму мама дала при від'їзді. Маґельона взяла єго з сердечною подякою, притиснула по раз другий до себе гарного рицара, обдарувала єго кількома горячими поцілунками і заклика ла няньку аби вже була при них. Закохані, ще дуже довго і богато говорили між собою, бговорювали заразом спосіб частого і безпечного баченя ся з собою. А відтак розійшли ся. Петро вернув до свого мешканя і від того часу був далеко веселійшим. Тепер доперва переконав ся найліпше о чаруючій красі Маґельони.

Туга за нею змушувала єго відвиджувати двір короля що раз частійше; — помимо того заховував ся завсігда так осторожно, що ніякий домисл звязку єго з гарною княгинею Маґельоною не міг ся виявити, а король враз з цілим двором приймав єго з ще більшою приязнею, як перед тим.

Тілько хвилями, коли був певним, що єго ніхто не бачить, топив свій взір в шафірових очах княгині; тож само і вона робила від себе. Кілька разів удало ся єму навіть зближити до неї і проговорити пару милих слів, з чого обоє дуже тішились.

V.

В тім часі жив в Римі славний рицар Фридрих фон Крон, славний зі своєї сили і рехтельности. Той також полюбив гарну Маґельону, але не знайшов ласки в її церцю. Щоби преці серце її вкінци до себе притягнути, постановив видати в Неаполи турнії; постава у него була гарна, був сильний і відважний, отже думав, що не знайдеть ся жадний рицар, котрий-би єму зрівнав. Король неаполітанський дав єму на то з серця своє

позволене і розказав оголосити через герольдів в цілій Італії, Франції і иньших краях, щоби всї рицарі, хотячі собі здобути любов дівиць і пань його двору, взяли участь в тих великих турніях котрі відбудуть ся на дни уродин його доньки Маґельони. То примусило богато князїв і панів прибути до Наеполю.

Найзначнійші з них були: Антоній князь савойський, Фридрих, маргграф з Монтфорту, Едвард, князь бурбоньський, Петро, кревняк короля ческого, Генрих, князь анґельський, Яков з Провансії, стрий рицара зі срібними ключами, котрі видались собі як цілком чужі, бо Петро не дав ся пізнати. Брак місця в сїй книжочцї не позваляє нам вичислити всїх тих пригід, які мали місце в двірськім сьвятї. Ніколи ще за памяти історії, не було в Неаполи так богато князїв і високо-учених осіб, як тодї, длятого король неаполїтанский дбав про те, щоби нічого шляхотним рицарам не забракло. Скоро надійшов день уродин Маґельони, рицарі згромадили ся в каплици замковій для вислуханя Богослуженя. Потім знов кождий спішив до своєї кватири, узброїв ся від ніг до голови і прибув з поворотом на місце турніїв, где вже на високім піднесеню чекали: король, королева, гарна Маґельона і богато иньших пань і двірських знайомих. З піднесеня того розтягав ся великий вид на площу турніїв.

Коло Маґельони зібрали ся найзнатнійші і найгарнійші княгинї краю волоского, а мимо того Маґельона надзвичайною своєю красою перевисшала всїх і була між ними як поранна зьвізда. Нічож дивного, що помимо її волї, звернула на себе увагу всїх прибувших рицарів.

Першим, котрий вийшов на арену, був Фридрих Крон; він також отворив турнії; по нім в'їхав Антін Савойський і т. д., після достоїнства і ранґи військової. Доперва наконець ставив ся Петро зі срібними ключами, як найнизший з них всїх. За ним доперва звернули ся очи гарної Маґельони. Коли вже усї уставили ся, розказав король оголосити через свого герольда так:

Зітканя мають відбути ся приязно і з любвою, не сьміє бути в них жадний рицар, або иньша особа ушкоджена, але кождий має старати ся поступити як найлучше. Тодї виїхав напе-

рєд Фридрих Крон і крикнув так сильним голосом, що єго всї зрозуміли: — »Нині хочу показати мою зручність і силу і бороти ся на славу шляхотної і гарної Магельони; бороти ся так, щоби поконати!« Притім похилив троха своє копіє на знак, що готов приняти противника. Під'їхав до него Генрик, король анґлійський. Перше вдарене з обох сторін було так сильно, що списи обох поламали ся від разу; притім бувби упав Генрик, колиб не прибігла поміч. По Генрику прибув другий, котрий Фридріха зараз з коня з кинув. За тим боров ся шляхотний Петро з Провансиї, котрий не міг вже довше бути безчинним, але вже раз хотів показати ся. Понеже ніхто не знав єго імени, всї називали єго тільки рицарем зі срібними ключами. Схід обох був так сильний, що конї під обома повалили ся. Король не міг встримати ся в вираженю для похвали для обох рицарів, задля їх незвичайної сили і відваги і розказав, щоби змінили свої конї і ще раз ударили на себе.

»Хочу конечно — говорив король, бути певним, кому признати нагороду перворядну!« — Не треба говорити, кому гарна Маґельона желала виграня; так єсть благала в серцю Господа Небесного, щоби допоміг її наймилїйшому отримати пальму першеньства. Скоро оба рицарі сїли на нові конї, ударили на себе другий раз і то так, що Петро обрубав Лянцельотови рамено і повалив єго з такою силою на землю, що король був в страху, чи поконаний рицар не згине на місци. Слуги піднесли єго з поля турніїв до кімнат королївських, щоби дати йому скору поміч. Так отже Петро зістав паном сьвітового торжества.

Заздрісні рицарі хотїли ще пробувати своїх сил з непоконаним. Виступив наперед князь Антін Савойський, але зістав при першім сході скинений на землю. Слїдуючим був єго стрий Яків з Провансиї, незнаючи о тім, кого має перед собою. Однак Петро не хотів з ним бороти ся і сказав герольдам сказати єму, щоби не входив з ним в борбу, бож він нїгди на нього не ударить, яко на такого, котрий єму раз віддав велику рицарську прислугу, а іменно власною своєю рукою пасував єго на рицара.. Яків ознаймив єму зі своєї сторони, що хоче з ним бити ся бо в противнім разї узнає єго за тхора. То було за богато для

молодої крови Петра, розгнівавши ся пристав на борбу, але свою копію уставив в той спосіб, що не доторкнув нею свого стрия, підчас коли той з такою силою вдарив на противника, що зломав на нім своє копіє, але і сам впав з коня. Король спостеріг се, що Петро тілько через якусь гречність і ушановане своєю списою списою в той спосіб покерував і не хотів з своїм противником бити ся, не міг дозріти причини, коли противно, гарній Маґельоні цілий той спосіб був ясний як сонце. Яків дістав другого коня, але бійка скінчила ся побідою як перша. Петро знов не хотів ударити своїм копієм. Яків противно з такою силою вдарив на противника, що аж сам як галка покотив ся з коня, підчас коли Петро анї дригнув на кони, що всїх рицарів дуже здивувало. Почувши се Яків і переконавши ся в той спосіб о великій силї Петра, узнав его голосно за виграного, не знаючи, що бив ся зі своїм кревняком. По Яковови ставив ся Едвард Бурбоньський, рицар великий і сильний; за першим сходом перекинув его Петро враз з конем далеко з бараєри. Здивовані рицарі видали зі своїх грудей загальний оклик похвали. Едвард признав ся за побитого. Тодї Фридрих з Монфорту так скоро прибіг до Петра, що копіє своє як стебло легко злома вна дрінбі куски, причім Петро єму струтив золоті на раменники. По тім випадку, без потичок оголошено его загаль но найсильнїйшим. В той спосіб побив кождого з присутних ри царів і жадний вже не хотів з ним ся пробувати. Петро зняв з голови шишак і поспішив до короля. Той разом з судіями (осібно на то вибраними) у знав його, що виграв турнїї і розказа герольдови оголосити Петра за найсильнїйшого зі всїх присутних рицарів, а також за бойовника, котрому належить ся найбільша честь і узнанє від цїлого народу. Тодї королева гарна Маґельона і всї присутні женщини зложили єму свої подяки і аж тодї від'їхав Петро враз з рештою рицарів до свого мешканя, щоби перебрати ся в лекшу і вигіднїйшу збрую.

Через осібного герольда запросив король всїх рицарів на пир. Коли вже всї сидїли коло стола, подякував їм король за ви сьвідчену йому честь. Именно звернув ся до Петра і сказав: »Дякую Вам любий мій приятелю, за ту честь менї висьвідчену і

гордий єсьм з того, що бачу Вас в своїм дворі, бо маю сильне переконане, що жадний князь на земли не може ся похвалити так сильним рицарем, котрий не тільки через свою силу, але рівнож через свою покору, обичай і строгу ритєльність, гідним єсть пошани і похвали. Всї присутні тут князї і пани скажуть те саме і злучуть ся з моїм желанем, щоби Бог дав Вам то, чого собі найбільше в своїм серцю желаєте«.

Всї приклянснули королеви і на честь незнайомого рицара зі срібними ключами, взнесли грімкий оклик: »Многая лїта«, почім ціле товариство засїло до їди. Король і рицарство віддало йому глубоку честь, а ті з котрими він говорив, уважали ся за щасливих і гордих з того. Заховуванем ся приятельським, потягаючим і отвертим, позискав собі в однїй хвилї крім пошани також загальну любов. Був то чоловік молодий і гарний; промінь єго лиця трискав житєм і огнем через пару сьміючих ся очий; голова була покрита ясно-золотим волосєм, котре ставило, якби дорогу раму тої гарної і шляхотної твари. Радість була загальна.

Однак король не забув о раненім Лянцельотї посилаючи до нього найзнаменитших лікарів і кажучи дати йому найліпшу опіку. Ті задали собі так богато труду, що пограматане рамено вилїчили в дуже короткім часї. Пятнайцять день стояли столи і двері королївські отверті і кождий рицар мав вступ вільний, але гість зі срібними ключами був наймилїйшим, з чого Маґельона надзвичайно тїшилась, однак все мала ся на осторожности з виявленем своїх чувств.

VI.

По укінченю торжества в дворі, удало ся нашому приятелеви другий раз розмовляти з Маґельоною; та стискала його з жаром і хвалила за рицарство. Петро вимавляв ся з всїлякої заслуги і сказав, що краса еї єсть тим талїзманом, котрий дав єму відвагу і силу і кождий напад відважно і безпечно відперти. Але з болем серця мусить подумати вже о повороті до вітчини, бо батько і мати ожидають нетерпеливо, бо лише під тим

услівєм позволили йому виїхати з дому, що скоро верне. Заледво Петро сказав ті слова, котрими хотів пробувати любов княгині, — та розплакала ся гірко; кров зникла нагло з її жил, зблідла як стіна, а тяжка слабість відбивала ся через її очи. Підчас довгого плачу, сказала врешті до Петра:

Любий мій Петре!

»Не хочу і не можу Вас затримати, бож Господні і людські права наказують, щоби син був всегда родичам послушний. — Але тяжко робить ся мені на серцю, коли подумаю тілько, що опустите мене з моєю невигаслою для Вас любовю. Без Вас не маю спокою і щастя і в короткім часї по повороті своїм до вітчини, довідаєте ся о моїй смерти. Позаяк не можу жити без Вас, про те прошу Вас коханий приятелю, повідоміть мене докладно о хвилї Вашого від'їзду, щобим була готова Вам товаширувати; полягаю притім на Вашій присязї після котрої заховаєте мене в пошанї і нетикальности, доки сьвященник не получить наших рук«. Скарга ся і привязанє зворушили дуже шляхотного Петра. — »Будьте спокійні, найдорозша Маґельоно, — сказав цілуючи її в руку, — і не виливайте вже біль ше сліз по причинї нашої розлуки, бо постановив я собі, не скорше з сего краю виїхати, а ж довідаю ся, як річ стоїть між нами; волївбим сто тисяч разів умерти, як Вас опустити. Єсли однак хочете щастє Ваше і поводженє, свою власпу особу і Ваші чесноти віддати в мої руки, то будьте певні, що нічого не зроблю анї на хвилю, щоби Ваш стан, Вашу чистість і обичайність могло образити!« Маґельона успокоїла ся через то запевненє і сказала вже з легшим серцем: — »Виджу найдорозший Петре, що можу Вам сьміло повірити і роблю Вам пропозицію, щобисьте конечно з відси виїхали, а то для того, аби наша любов не зістала нарушеною і перерваною.

Маю дві причини до того: Раз, що довге перебуванє Ваше на дворі мого батька моглоби ся Вам вкінци навкучити, через що і любов Ваша до мене цілком би озябла; по друге для того, що волею мого батька єсть дати мене замуж як найборше і то ще в сім році. Без Вас не могла бим жити, а тим біл»ше при боці иньшого мужа, длятого прошу Вас, утікаймо звідсіля.

Чим довше будемо відтягати, тим труднійше буде нам наш плян виконати і тим неподібнійше стане ся наше предпринятє«. Петрови дуже подобала ся та пропозиція і по раз другий присягнув вірність горячо улюбленій Маґельоні. Обидвоє улюблені умовили ся, що третого дня зараз по півночи, коли всьо буде в найглубшім сні, кинуть ся до утечі, а іменно через малу браму від городу. Петро міг там стояти вигідно зі своїми кіньми і неспостережно з міста виїхати; умовили ся також о дорозі, по котрій будуть могли найскорше переїхати границю. Бож сказала Маґельона: »Коли батько довідає ся, що ми втікли, скаже нас ловити, а коли піймає, убє з певностию«.

По тій умові, упустив Петро свою улюблену, напоминаючи, щоби ставила ся на призначену годину. Обидвоє тримали свій замір в глубокій тайні. Петро вислав більшу часть своєї служби наперед з кіньми, лишаючи тілько ті, котрі мали йому служити до утечі. В призначеній годині став Петро з кіньми перед малою брамою в городі. На однім їхав сам, на другім мав приготоване сідло, а третий найвигіднійше осідланий і легконосячий призначений був для Маґельони. Та прийшла на місце вчас і без жадного товариства. Петро поміг їй сїсти на коня, сам сїв на свого і в добрій мисли і гуморі пустили ся через найпустійші лїси, щоби їх не могли знайти, а приближили ся о скілько могли до моря. Коли настав день, були вже так далеко від Неаполю і між гущавиною в лїсї, що Петро постановив затримати ся, аби Маґельона могла трохи відпочати. Зсадив ю з коня, позволив коневи гризти траву і привязав його враз зі своїми до дерева, тоді обоє клячучи просили Бога, щоби їх від всякого нещастя хоронив і щасливо допровадив до вітчини Петра. — В короткім часї зморив сон гарну Маґельону, бо цілу ніч не спочила, а подорожею чула ся дуже змученою. Поклала ся під деревом, а її товариш взяв її голову на коліна і сторожив над кождим її віддихом.

VII.

Дивлячи ся на того правдивого ангела спокійно і солодко спячого, Петро не міг ся наситити її красою. З трави перей-

шов взір его на грудь підносячу ся легко під шовковою юпкою. Чари тих точених грудей онепритомнили его до того степеня, що забувши о данім приреченю, що не буде робив нічо такого, щоби образило дівочу скромність, легко дрожачою рукою почав розпинати еї одіж, відхилив ю чисто, розіпняв сорочку на сніжних округлих грудях і ціле лоно відслонило ся пере дним, припроваджуючи його до божевіля. Бувби окладав его поцілунками і пестив ся ним, як найбільшим скарбом, але бояв ся збудити гарну Магельону, котра змучена не чула нічого; перестав тілько на тім, що пожерав го очима. Аж нагло між грудьми спостеріг зложений кусок шовкової материї. Зацікавлений видобув го легонько і отворив. Там було три перстені, котрі дав її недавно і котрі она з великої до него любови на своїм серцю носила; завинув їх назад і поставив коло себе на камени, щоби вид свій ситити на ново чарівним видом. Любов так переповнила его серце, що не знав що робить і цілком забув о перстенях коло него лежачих,коли втім вказав ся великий птах, почав літати коло змученого Петра, а поглянувши на червоний кавалок шовку і думаючи що то мясо, блискавицею спустию підложив їй свій пла щпід голову, так, щоб ся не прибуди

Петро не мало перелякав ся злодійством птаха, бо його гарна Маґельона гнівала би ся на нього; переконавши ся о так ділаючій з его власної вини, страті. З найбільшою осторожностию підложив їй свій плащ під голову, так, що ся не прибудила і побіг за птахом. Кидав за ним каміньом і так прибіг аж до моря де птах сів на стромій скалї. Кинув як міг сильно за негідним рабівником, котрий випустив тоді звиток з перстенями до збуреного моря. Доглянувши се Петро, крикнув зі страху, бігав туда і сюда, чи не знайде чого-небудь, щоби дістати ся до самої скали і трафив на старе човно, котре лишили рибаки, бо вже не було згідне до нічого. Петро з радостею сів до него, не дбав о небезпеченьство, тілько на велику радість, колиб найшов перстені. Взявши до рук старі порохнаві весла і почав ся зближати до скали. Не встигши віддалити ся від берега, як фалї морські взнесли ся високо і мимо сильного опору з його сторни, почали гнати его чим раз дальше і дальше на море. Чим

дальше мимо волї віддаляв ся від беріга, тим більшу бачив перед собою небезпеку. Більше чим о власне житє бояв ся о гарну Маґельону, котру лишив в лїсї спячу і котрої судьба була му найбільшою задачою на сьвітї. Мисли о нїй допровадили Петра до такої розпуки, що хотїв кинути ся в море, аби так не дрожати. Сидїв з опущеними в човнї руками; не задаючи собі труду, щоби єго біг здержати. Не заваживши також, як човно щораз більше занурювало ся в водї і коло полудня здавало ся, що ся затопить.

VIII.

В хвили, коли Петро знаходив ся в найбільшій небезпецї, надплив корабель везучи Муринів. Вітер пхав єго власне до топячого ся човна і Петро зістав спостережений і злапаний. Петро наіть не дякував Богу за той ратунок; неспокій його о судьбу гарної Маґельони був так великий, що якби оглушений став непритомно на покладї, не знаючи, що ся около нього дїє. Капітан корабельний вподобав собі дуже гарну рицарську постать і дорогу збрую Петра, длятого постановив не відбирати йому житя, але завести султанови в подарунку. Приятель наш сподївав ся з дня на день помочи зі сторони Муринів, але дуже помилив ся. Обходили ся з ним дуже гарно і давали йому їсти і пити доволї.

Вкінци виплили на беріг в Александриї. Петра випроваджено і капітан вдав ся з ним на двір египецкого султана і подарував єму Петра. Султан рівнож вподобав собі Петра і обходив ся з ним дуже ласкаво. Щоби мати його все перед очима, запитав ся, чи уміє услугувати до стола? Умію! — відповів Петро. Султан розказав єго виучити єго ще не знайомих йому в египецкім дворі звичаїв і поставив його своїм слугою і підчашим. Тих обичаїв виучив ся Петро так скоро, що перегнав в них цїлу службу султаньску. Старав ся проте приподобати султанови і робив всьо, щоби йому тілько справило приємність, а іменно задав собі немало труду в науцї турецкого язика так, що в короткім часї міг ся обійти без товмача. Крім того оказував велику здатність і зручність у всїх справах так, що всьо, що

йшло перед султана, переходило через його руки. Занимав ся всім як найрозумнійше, не дав ся через нікого виручити, але сповняв сам свої обовязки.

Мимо однак великої пошани яку мав в дворі і великого внутренного щастя, житє єго не було веселим. Серце всегда гнобила слабість, бо мисли о горячо-улюбленій Маґельоні дражнили його чим раз то більше. Густо часто приходили мисли скочити до моря, аби раз на всегда увільнити ся від того страшного болю душі; що день і що година молив ся до Всемогучого за свою Маґельону, благаючи о ласку над нею і над ним; кождому жебракови при даваню лепти сказав її імя, щоби згадав за ню перед Богом і все собі говорив, що охотно перенісиб ще гірший біль, аби тілько її міг уратувати. Верним до ліса, щоби зобачити, що ся стало з бідною опущеною.

IX.

Гарна Маґельона спала ще довго змучена утіканєм. Вкінци пробудила ся і думала, що находить ся в обіймах свого улюбленого; ще на пів спячим голосом сказала: »Спалам цілком добре мій найдорожший Петре; — бою ся лиш чи не задовго«? Тоді встала, але як-же перелякала ся, коли не знайшла свого Петра. Шукала його наперед на вільній поляні і коло коний, боячи ся кликати, щоби не перевабила шпигунів. Не знайшовши, почала кликати в найбільшім страху: »Петре, Петре«! — але тілько ехо відповідало їй на єї голос. Цілком без змислів впала на землю і почала плакати та нарікати. Вкінци ще рез зірвала ся з землі, почала бігати по лісі і кликати Петра по імени. Страх той з великим болем душі вчинив ю непритомною. Зімлівши, впала і довго як вмерла лежала на земли. Коли знов прийшла до сьвідомости почала гірко нарікати.

»Ах мій найдорожший Петре! Ти одна надіє мого житя, где Ти? В якій спосіб я Тебе згубила? Длячого відійшовесь від мене, лишаючи мене в тім темнім, страшнім і понурім лісі? О біда мені біда. — О Господи! Як тяжко караєш проступки взглядом Твоїх заповідий! Колибим не опустила отця і матери, котрі мене таким обсипали достатком, булабим не зазнала всїх

тих небезпек і гризот, а Петро бувби мені певно лишив ся вірнійшим. Але ні! Прецінь Петро не поступає не вірно! В якій же пустини він може тепер блукати, а може його зловили шукаючі нас, запровадили перед мого батька і згине смертею, підчас коли я тут плачу і заломлюю руки! — Або може князь відкрив, що на мене, що му ся не подобало? О всьо-всьо що зробилам — зроиблам для його любви, йому одному офірувала моє щастє; він не може через те робити нічо невірного, тілько якесь нещастє єго постигло! — Мій Боже! Возьми мене до Себе, або хоть не дозволь впасти в руки моїм неприятелям і запровадь мене знов до приязних людий«!

В той спосіб молила ся і нарікала гарна Маґельона довгий час. Вкінци піднесла ся з землї, щоби Петра шукати наново і при тій спосібности переконала ся, що всї три конї суть в тім самім місци, где їх Петро привязав. Коли їх вздріла почала знов плакати і нарікати: »Всї конї суть ще ту; виджу з того най дорожший Петре, що не опустивєсь мене в злій мисли, як я мислила в розпуці. — О даруй, що таке підозрінє кинулам на Тебе; що-ж за нещастє розділило нас з собою? Чи вже може тя смерть обняла зимними раменами? Длячого я не могла разом з Тобою вмерти? О вірне щастє! Чи вже-сь ся обернуло від мене«? Цїлий день нічо не їла анї пила; біль наповнив її цїлу стать до того степеня, що навіть не помислила о потребах тїла. Як прийшла ніч, видрапала ся на дерево і сиділа на нім аж до другого дня; анї бути чуйною, анї спати в такім положеню не могла — однакож чула ся безпечн.йшою перед зьвірами. Мислила о тім, де має ся тепер обернути, бо постановила не вертати вже на двір свого батька, бо бояла ся єго і булаби вже нїколи не зобачила Петра.

Зі всходом сонця злїзла з дерева на землю і прийшла на місце, где були привязані конї. На щастє знайшла їх в добрім станї, але не хотїла з них користати; відвязала їх і пустила на вільність, кажучи:

»Бідні звірята! Пан ваш далеко і не знаю де — серце моє тілько мені говорить, що він мене напевно шукає, длятого йдіть собі где хочете!« Тодї зняла їм уздечки і пустила на віль-

ність, а сам рушила пішки в тяжку подорож і по довгім часї на трафила на дорогу, котра провадила до Риму; з того незмірно утїшилась. Не зайшла далеко, коли помислила, що єї королївський стрій, мігби бути причиною небезпеки в подорожи, длятого звернула в лїс, звідки жадний подорожний не міг уйти єї очий, а за тоє она бачила кождого. По довгім чеканю, переходила дорогою якась подорожна, котру закликала до себе, просячи о єї ціле убранє. Вчувши се подорожна, судила, що Маґельона є сама в лїсї і хоче собі з неї закпити: »Ласкава Добродїйко! Ви так добре і гарно убрані, що не потребуєте нїчого від мене, длятого не кпіть собі з людий біднїйших від себе; убранє, котре Ви носите, лише украшує Ваше тїло; — моє убранє думаю красить і душу мою«. — »Найдорозша сестро — відповіла Маґельона! — Прошу тя, не гнївай ся на мене, бо моя просьба походить зі щирого серця і хочу конечно моє убранє за Твоє заміняти«. В тих словах так богато лежало правди, що по дорожна не мислила більше, але пішла з Маґельоною в корчі, зняла з себе свої верхнї суknї і окрила ся в одїж подорожної що тїлько твар з них було видно ,а також і твар обмазала чорною мокрою землею, щоби її нїхто не пізнав. Подорожна пустила ся в дорогу в гарних шатах княгинї.

В біднїй, змученїй подорожнїй, котра в кілька хвиль тою самою вандрувала дорогою, нїхто не доглянув-би гарної неаполїянської княгинї, длятого не задержувана дістала ся до Риму, где рівнож нїхто ся о ню не питав.

X.

Прийшовши до Риму, Маґельона пішла зараз до Церкви Св. Петра. Ту клякнула перед великим вівтаром, плачучи молила ся горячо: »Всемогучий і вічний Боже, котрий вивів мене з ночи до сьвітла і обдарував мене спасенем душі, дай менї також тїлесного добра і поможи менї зносити терпінє, котре маю ізза розлуки з моїм улюбленим Петром... Хочу всьо то, щом доси перетерпіла і що ще з високого Твого провидїня витерплю уважати за кару за мої провини, тїлько не дай менї упадати під кару Твоєї всемогучої руки. Єсли спасенє моєї душі нич на тім

терпіти не буде, то получи мене з моїм любим перед Твоїм сьвятим олтаром. Милосердний Боже. Прошу Тя щераз уперто, не відвертай від мене Твого лиця і змилуй ся над моїм нещастєм; Ти оден знаєш добре, як одинока і опущена єсьм в сьвіті — запровадь мене в такий дім, де-би я могла схоронити голову, доки Тобі не подобає ся получити мене з Петром аж до смерти. О всьо те, прошу Тя Боже в Імени Твого Сина, нашого Спасителя Ісуса Христа. Амінь«. Відтак змовила єще молитви, а коли і сї покінчила, довго клячучи посилала свої мольби до небес, — молитви, котрі для дурних дітий сьвіта суть не зрозумілі, але отець Отець всїх людий, приймає їх ласкаво і певно. Вкінци піднесла ся, аби знайти якусь для себе схорону. Коли опустила церкву, побачила вуйка, котрий пішов єї шукати. Маґельона перестрашила ся дуже коли єго уздріла, укрила ся скоро, звідки не тілько не пізнаною, але навіть спостереженою не могла бути. Зрештою в бідній, ніхто не домислив ся гарної княгинї.

З церкви пішла до шпиталю, котрий містив ся недалеко Церкви Св. Петра і була там 15 днів. Через той час ходила щоденно до церкви Св. Петра. Молитва її походила з глубини душі і вкінци причинила ся до її спокою, бо була переконаною що єї Отець небесний вислухав. Пятнайцятого дня постановила вибрати ся в подорож до Прованції, сподіючи ся скорше чогось довідатись за свого Петра, як в иншім місци сьвіта, отже пустила ся дня шіснайцятого в дорогу і повандрувала дальше в убраню подорожної аж до міста Ґенуї. Там довідала ся, куди веде найкоротша дорога до Прованції, єї порадили всїсти на човон і подорож відбути водою, бо то прийде її найлегче, найскорше і без великих коштів. Послухала тої ради і пішла зараз до води. Ту знайшла на щастє човен, котрий першим приязним вітром мав відплинути до Прованції. Маґельона порозуміла ся з капітаном того човна, котрий дуже малої жадав від неї заплати; заплативши належитість, ввійшла на човен, а в кілька годин пізнїйше плила вже на филях морських. Скоро прибула на місце, пішла зараз до міста, щоби вишукати собі охорону; ідучи в убраню подорожної через улиці міста,

стрінула якусь гостинну жінку, та запросила єї до свого дому. Жінка дала єї їсти і напоїла, та відпустила для подорожної малу кімнату з вигідним ліжком. Маґельона мусіла їй оповідати богато о своїй подорожи до Риму і о самім місті. Та знов оповідала їй о найважнійших випадках в Провансії і сказала єї зовсім докладно о пануючім ґрафі. Між иньшим оповідала так: »В нашім краю можуть чужинці подорожувати як в своїй власній вітчинї, бо наш володар любить вандрівних; зрештою єсть він так добрим паном, як може і другого нема. Походить він з роду Артаґонів, пише ся: »Пан і грабя Провансії«, посідає велику честь і в краю своїм утримує спокій і справедливість, що ніхто ще на якусь кривду не скаржив ся; грабя і єго жена суть так приязні і приступні для кождого, хотяйби найбіднійшого чоловіка, що всї чужинції з того незмірно дивують ся. Помимо того мають они великій смуток, котрий запанував в їх серцях, а смуток той поділяють і всї їх піддані; іменно мають сина Петра-одинака найшляхотнійшого рицара в сьвіті, котрий перед двома роками виїхав в сьвіт шукати пригід і вравлюватись в штуках рицарських. Від того часу нич о нім не чути, для того дуже обавляють ся, аби не вмер, або чи не спіткало його яке нещастє; з нашими шляхтоними володарами плакавби цілий край«.

Крім того оповідала ще жінка о молодих лїтах рицара, котрі давали сьвідоцтво о його добрім серцю і незвичайній шляхотности. Утїшило гарну Маґельону, котра повзяла сильне переконанє, що не зістала опущена від Петра в злій мисли, але що розділило їх якесь несподіване а велике нещастє. Думка о тім викликала горячі слези з очей Маґельони. Добра жінка, у котрої перебувала, думала, що ті слези походять з чистого вспівчутя і длятого полюбила Маґельону ще дуще. Маґельона постановила тимчасом в глубинї свого серця, піти в самотне місце, в котрім моглаби довідати ся щось певного о своїм Петрови. Слїдуючого дня звірила ся зі своєю мислею гостинній жінцї, питала ся, чи єсть таке місце, в котрім-би могла свою мисль допровадити до діла; та відповіла їй зі смутком: »Побожна добродійко! Найпевнійшим місцем до виповненя Ваших

замірів, бувби хиба остров поганьского порту, бо в нїм стоять кораблї з ріжних сторін сьвіта і там суть великі склади товарів. Весь остров єсть пустий і лїсистий. З кораблями прибувають там ріжні люди хорі і бідні, котрі потрафлять ся з еї плодів отримати при житю, тимбільше, що воздух єсть незмірно здоровий. Та відомість утішила гарну Маґельону. Постановила скоро піти і звидїти ту околицю. Справді місце то було для неї так милим і властивим, що з позісталих ще грошей вибудовала на нїй церкву і шпиталь в трох віддїлах.

В церкві тій казала збудувати вівтар на честь Св. Петра і назвала ту церкву Його іменем, щоби все пригадувати собі свого улюбленого. Будова церкви і шпиталя зістала укінчена в короткім часї. По укінченю отворила шпиталь для бідних і хорих, служачи запопадливо і з посьвяченєм. Житє провадила християньське, так що всї мешканцї острова уважали еі за сьвяту. Знаною була під назвою »сьвята путниця«. Можні гості,, що звиджували еї пустиню, складали так гарні дари в її церкві, що Маґельона не потребувала старати ся о більшу службу. Церква і шпиталь з'єднали собі таку славу, що звиділи еї особисто навіть сам грабя і грабіна з Провансії. Побачивши їх Маґельона вийшла против них і віддала їм принадлежну честь, бо шанувала їх не тілько яко їх піддана, але яко родичів Петра.

Поручила ся сама і свою пустельню їх памяти, яку горячо її прирікли. Грабіна довго з нею говорила і оповідала їй, який великий має смуток через те, що нема чутки за сина. Обидві ревно плакали над його долею. Маґельона отямила ся перша і потїшала грабіну, говорячи їй, що всьо спочиває в руках наймилосерднїйшого Бога і що Бог з певностию поверне їм доброго а утраченого сина. Грабіна успокоїла ся тею мовою Маґельони і сказала: Люблю Вас як і Вашу бесїду, побожна придорожна, і хочу до Вас частїйше приходити. Єсли потребуєте чого до удержаня свого шпиталю, скажіть менї зараз, або донесіть менї вразї потреби, а дам всьо, чого тілько жадаєте. Тим часом дякую Вам сердечно за Вашу велику незрівнану милість« Маґельона рівнож подякувала за ласку і розійшли ся з собою, як приятельки.

XI.

Петро перебував довго і терпеливо в дворі султана Египту, котрий полюбив єго як власного сина. Не було такої радости, котроїби не поділив з Петром, жадної мисли, котроїб Петрови не виявив. Помимо того Петро був все смутний і задуманий, бо серце його було все з гарною Маґельоною і то власне не припускало до нього жадної радости. З кождим днем тужив чим раз більше; постановив отже при найблизшій спосібности просити султана о позволенє відвидіти своїх родичів. Одного разу справляв султан велику забаву, по поводу якогось значного а удачного політичного випадку; був в тім дни дуже веселий і кождого, хто тілько до него зближив ся, обдаровував ласками Ту хвилю постановив Петро використати. Впав на коліна перед султаном і просив: »Великий, ласкавий Пане і Султане! Довго вже перебуваю в Вашім дворі і мушуБогу з серця дякувати, що мені з кождим днем зсилав спосібність переконати ся о Вашій ласці для мене нужденного, котрої не бувєм варт. До сего часу всі мої просьби були вислухані, але ніколи ще не просивєм за собою, тілько за другими; для того осьміляю ся хотяй раз і за собою попросити«! Султан приняв ласкаво ту предмову і наперед запевнив Петра, що його просьбу виповнить. Петро дуже тим втішив ся і сказав: »Ласкавий Пане! Одиноким моїм желанєм єсть, побачити ще раз в моїм житю моїх родичів і отримати відомість о моїй нареченій; проте позволь мені певний час від'їхати і їх відвідати. Від часу, як довго я ту перебуваю не маю від них жадної відомости. Сповни, високий Пане, горячу посьбу мою і моїх родичів«! Султан засмутив ся тою просьбою, бо дуже Петра любив і охотно видів його в своїм окруженю, для того сказав: »Покохалисьмо Тя, гідний приятелю, як сина, для того просимо тя не думати більше о виїзді, бо нігде не будеш так полюблений і поважаний як у мене. Хочу затримати Тя яко сина і впевняю Тебе, що не знайдеш другого приятеля, котрийби Тя обдарував доводами своїми так гойно як я. — Колибим був знав, що будеш мя просити о виїзд, був бим відразу Твоеї просьби не приняв. Позаяк я Тобі дав моє слово,

що твоє желанє буде сповнене, хочу го, яко султан сповнити. Коли знов лишиш ся у мене, зроблю Тя найбільшим паном цілого краю, але крім мене, не можеш иньшого узнавати за пана. Отже можеш від'їхати до своїх родичів і то коли Тобі тілько подобаєсь, але під услівєм, що знов вернеш ся. Моя любов, котру я Тобі тілько разів оказував, управляє мене до того запевненя з Твоєї сторони«! Петро приняв се услівє з великою в серцю радостию; був єму немало вдячним, що місто за невільника, уважали єго за сина і замість погорди, зістав обсипаний всіма доказами ласки і пошани. Султан подав йому за хвилю лист, в котрім було написано, щоби всюда, где тілько прийде, був принятим з тою самою пошаною, що султан; зарівно і султанські слуги мали дати йому всьо, чого би тілько зажадав. Крім того дав йому султан богато золота і срібла, як і ріжних коштовних річей, засилав царське поздоровлене його родичам і позволив єму, привезти наречену яко жену, запевняючи її вже наперед корол.вську честь. Потім попращав Петро султана; оба плакали. Петро опустив улюбленого приятеля з тяжким серцем. Виїхав наперед зі столиці до Александриї. Тут купив 14 бочок, наповнив їх по боках солию, а в середину кождої вложив часть своїх скарбів, щоби міг певнїйше перевезти на призначене місце. Приготовивши ся в той спосіб до подорожи, пішов над море і знайшов там корабель, котрий за кілька годин вибрав ся в дорогу до Провансиї. Петро вдав ся до капітана корабля і запитав, чи би його не взяв з його чотирнайцятьма бочками соли? Сіль була призначена для шпиталю. Капітан відповів, що охотно його возьме із собою, але заразом представив єму, що не розумно єсть везти сіль до Провансиї, де єї єсть подостатком. Петро відповів на се, що йому не бракує грошей свою сіль оплатити і капітан не повинен о то журити ся, єсли тілько добру заплатить за ню пересилку. Сіль та єсть цілком иньша від соли прованьської; єсть солею котра лїчить, а не до кухні. Капітан не спротивляв ся цілком желаням Петра, тілько зажадав від нього оплати, котру той на місци вирахував. В короткім часі повіяв вітер і корабель виплив на море. Не задовго і без найменьшої пригоди досягнув острова Сабона,

где порожні бочки понаповнювано сьвіжою водою з жерела. Петро висів, щоби оглянути остров. Був він дуже гарний і богатий в жерела. Схилив ся над одним потоком, щоби загасити жажду і почув тоді такий спокій в своїм серцю, що пораз перший зачав свою судьбу не в такий хмарний спосіб представляти і змучений заснув. В тім часї власне підняв ся приязний вітер для корабля, для того капітан розказав, щоби всьо повернуло на поклад. Розказав своїм людям пошукати Петра на острові і привезти єго до порту .Служба розбігла ся по цілім острові і кликала його по імени, але повернула назад без нього. Капітан підніс котвицю і відїхав. Петро спав дальше на острові. Корабель тимчасом без жадних перешкод і дуже скоро прибув до т. зв. Поганського порту на остров, на котрім Маґельона мала пустельну церков і шпиталь. Потім прибув щасливо на призначене місце. При виладовуваню корабля знайшли також 14 бочок тих, котрі належали до Петра. Слуги повідомили о тім капітана, питаючись, що мають з ними робити. Капітан відповів: »Той пан (Петро) мав в мисли офірувати шпиталеви сї бочки, отже найліпше буде, єсли поступаючи після його желаня, пішлемо їх до шпиталю Св. Петра, в »Поганськім порті«, где так богато бідних і хорих знаходять опіку. Згодивши ся разом на пропозицию капітана, вдали ся до Маґельони разом, а капітан сказав: »Сьвята пустельнице! Даємо Тобі 14 бочок соли, від одного шляхтича, котрий загинув в дорозї; отже просїть Бога о ласку для його души«! Маґельона з вдячностию приняла сіль і незадовго отворила одну з них. В серединї знайшла великий скарб золота, що єї сильно поразило. Отворила кожду слїдуючу, а в кождій знайшла золото і дороге камінє. »Ах бідний чоловіче, — говорила она, — чим ти міг бути і який конець найшовєсь? Нехай Бог прийме тя до царства«. Маґельона думала, що не випадає на нич иньшого тії великі скарби обернути. як тілько на рощиренє шпиталя. Розказала проте спровадити добрих мулярів і робітничих, та зробити далеко більший шпиталь з дотеперішного. Відомість та розійшла ся скоро по цілім краю, а богато знаменитих панів приходило звиджувати то нове діло, зіставляючи рівнож гарні жертви. Грабя і гра-

біна прибули також, щоби бути на посьвяченю шпиталя і відправити богослужене. Потім пішли до сьвятої пустельниці, котра потїшила й упоминала, щоби не забувати о ласці божій, бо у Нього всьо єсть можливе і сам єсть великий і сильний, щоби справити їм радість з оглядання сина.

XII.

Опустилисьмо Петра сплячого при жерелї. Пробудив ся, спостеріг, що мусїв мабудь довго спати, схопив ся скоро з землї і побіг до порту.

Не знайшов з корабля анї слїду. Переконане, що корабель відплив і лишив його на острові самого, було для нього чимсь найстрашнїйшим. Впав на землю і плакав. Кождого дня вандрував по острові, але все на дармо. Перебув отже там аж 15 місяців, живив ся через той час овочами дерев, корінями рослин і зілєм. Дупло в пни дерева було для нього охороною. Сили його так упали і зникли, що виглядав, як тїнь, в порівнаню зі станом давнїйшим. Одного дня хотів знов пустити ся в вандрівку по острові, щоб зобачити, чи не побачить якого корабля, однак так ослаб, що безсильний впав на березї. Просив Бога в души о легку смерть і позістав зімлїлий через довгий час. Так знайшли його рибаки, котрі приїхали на остров, щоб набрати сьвіжої води. Вид його обудив в них милосердіє. З початку мислили, що вже не живий; однак переконались, що він ще жиє, і почали натирати його сильними кроплями, а кілька крапель вляли до уст і в той спосіб припровадили бідного до притомности. Відтак занесли його на свій човен і відїхали з ним до міста Дравона, де віддали його до шпиталю, наказавши докторови заняти ся ним старанно. В тім шпиталю мусїв довго перележати, нїм його жолудок призвичаїв ся до вареної страви. Мимо старанної опіки, його здоровлє поступало дуже помало вперед. Щоденно проходжував ся коло моря, щоби в той спосіб довідатись, чи не пливе який корабель, котрий би став в Провансиї, або чи не спіткає корабельної служби з його вітчини.

Вкінци спіткав своїх краянів. Говорив з ними і допитував ся, коли знов будуть повертати? Відповіли йому, що найдальше за два дни. Отже Петро удав ся до капітана корабля, просив його на любов Бога, щоби забрав його з собою до Провансиї, бо через всякі пригоди і слабість лишив ся в короткім часі без всякого средства до житя. Капітан відповів, що яко краяна охотно забере зі собою, однакож мусить ся згодити з ним і виїхати до »Мертвої води«, де в »Порті Поганськім« наберуть сьвіжої води .Петро згодив ся і всів на корабель. В дорозі чув від корабельної служби о тамошній церкві Св. Петра, о Маґельоні і шпиталю, який она вибудувала. Зацікавлений тим всім, допитував ся, де знаходить ся той остров. »Церков і шпиталь знаходять ся на острові »Поганський порт«, а стоять під зарядом сьвятої путниці, через котру вже богато стало ся чудів, а котра є незрівнаною добродійкою для всіх хорих, бідних і подорожних в цілій околици«! Петро був все еще ослаблений, для того служба кораблева радила йому, щоби просив ся о принятє до того шпиталю, бо в нім може в короткім часі виздоровіти, а другий раз довідати ся чогобудь о гарній Маґельоні. По щасливій подорожи висів в »Поганськім порті«.

XIII.

Наперед Петро пішов до церкви; подякував Богу із цілого серця за вибавленє від всяких пригід і нещастя, як рівнож за поворот до вітчини.

Потім удав ся яко хорий до шпиталю і просив о принятє. Коли Маґельона прийшла до кімнати хорих, казала встати новому прибувшому, умила йому після звичаю руки і ноги а на уста положила християньский поцілунок. Потім принесла йому страву, положила біле шматє на его ліжко і сказала: »Всьо, що Вам буде потрібно і чого зажадаєте, буде вам дано, щобисьте тільки як найскорше позискали дорогоцінне здоровлє«! Петро вправді від першої години принятя, чув ся далеко здоровшим і сили йому прибували. Приписав то не тілько старанній службі , котра го окружала, але головно спокоєви, котрий

повернув в єго души, а котрого в протягу таких літ довгих анї одного разу мимо здоровля і достатків не знав.

Взяв звідси переконанє, що подорожна правдиво мусить бути сьвятою невістою. Самота шпиталю і імя путниці все пригадувало йому образ дорогої Маґельони. Раз думаючи о нїй так був зворушений, що горячі сльози плили йому по лици. Ціле то нещастє приписував тілько самому собі, бо колиб на його старість, гарна Маґельона не булаби наражена на таку роз луку а може і на смерть через дичину. Згадуючи то всьо часто смутно вздихав.

Маґельона при обходженю хорих, замітила його смуток. Приближивши ся до його ліжка, запитала о причину тої внутрушної болїзни і додала, що готова є всьо зробити, аби єму в тій духовній неволи помочи. Петро їй за доброту і вспівчутє, потім відповів: »Від хвилї як єсьм у Вас, добра і сьвята невісто, не бракує менї нїчого, що тілько чоловік з земських доброт може зажадати, не відти отже випливає мій смуток. Але так богато мислей містить ся в моїй слабій голові, так богато переживєм вже нещасть, що в жадний спосіб не можу бути веселим. Серце моє тодї доперва успокоїть ся, коли положу ся вже в зимну могилу«.

Мова та дуже обійшла побожну путницю, длятого просила Петра, щоб він оповів їй історію свого житя. Петро почав оповідати: але не вичисляв в декотрих місцях назв і імен. »Син, одинак одних богатих родичів, почув о дуже гарній дївиці в далекім краю, длятого опустив вітця і матїр, щоби її зобачити. Полюбив її з цілого серця, зістав також полюбленим від неї взаїмно. Щоби скорше і певнїйше зробити єї своєю супругою, випровадив єї тайком, хотячи привести до своєї вітчини«.

В той спосіб оповів Петро цілу свою пригоду, аж до з'явленя ся в шпитали. Маґельона аж тепер пізнала свого Петра. Почала плакати з радости, потїшила хорого ще кількома словами і відійшла. Але по тих кількох словах надія знов вступала в серце бідного Петра, що Маґельону свою ще зобачить і то скріпило его більше чим і житє. — Маґельона пішла зараз до церкви, уклякла перед вівтаром і подякувала Богу, що уділив

їй тої великої ласки, свого улюбленого ще раз оглядати. По скінченю тої молитви прикликала до себе зручну кравчиню, кажучи їй зробити дороге убране і плащ які носять княгині. Рівночасно казала прилагодити як найгарнійше, так що она рівнала ся цілком кімнатам королївського замку.

XIV.

Коли вже Маґельона мала дорогі сукні, пішла до Петра і сказала; Ходіть зі мною найдорозший приятелю. Прилагодилам для Вас купіль, що Всемогучому не забракне також на способах, щоби злегшити біль Вашого серця. Петро потоваришив їй до иньшого будинку. Ту казала усісти аж доки не верне. Убрала ся сама в дорогоцінну одіж а твар закрила густою заслоною, щоби їй відразу не пізнав і тоді сказала до нього: »Шляхотний Рицарю! Будьте доброї мисли, бо в короткім часї зобачите полюблену Вами наречену. Чим більше терпілисьте за нею, тим она більше і вірнійше Вас любить!« Петро сидів так, як той, котрий має сон в горячці; не знав що ся з ним діє. Тоді Маґельона здіймила заслону зі свого лиця, почала задуманому Петрови, котрий з радости не знав що з собою почати, оповідати всьо, що від хвилї як ся розійшли витерпіла і пережила і позволила йому обняти ся та сотки разів горячо цілувати. Коли минули розбурхані чувства, усіли разом і почали собі взаїмно оповідати докладно за свою судьбу. Підчас тої розмови, були однак довгі перестанки, в котрих ніхто з обоїх щасливих,слова не міг висказати. Оповіла також Маґельона о 14 бочках соли з дорогоцінними річами і о їх житю, а Петро невисказано тішив ся, що ті скари з провидіня Божого дістали ся в її руки. Радили ся тепер з собою, якби найлучше приготовати грабього і грабіну на приняте сина. Річ була дуже трудна. Маґельона хотіла запросити високу пару до себе, віддати їм наверненого сина і сама ся рівнож їм представити. Петро цілком годив ся з тим пляном улюбленої: не повернув вже більше до кімнати хорих, але замешкав гарний покій Маґельони, підчас коли она заняла иньший малий. Цїлу ніч не могла Маґельона заснути, з

радісного переповненя серця. Здавало ся їй що цілий рік треває до всходу сонця; так скоро она бажає піти до графства і бо лість їх велику заспокоїти. Бракувало вже тільки чотири дни до кінця місяця, котрий Петро мав перебути в шпитали, великим отже було щастєм, що пізнанє їх наступило в тім часї, бо 4 тілько дни пізнійше, а було би єї щастє може на віки заснуло.

XV.

Слідуючго дня приоділа Маґельона знов буденну одїж на ставниці шпиталя, попращала ся з Петром і пішла на замок графства з слідуючою просьбою: »Добродійні Паньство! Прийшлам сюда, щоби поділити ся з Вами відомостию, що минувшої ночи малам видінє, котре упевняло мене ще сильнійше, що Бог Вам велику радість готовить. Виділам именно, якоби Христа, нашого Спасителя сходячого до мене на землю з гарним рицарем під рукою і говорячого до мене: »Ото єсть той, за котрим Ти, Твої пан і пані, як рівнож і всї піддані провансальської держави так довго і горячо благали і вислухавши ваші молитви вертаю вам ожиданого«! — Будьте переконані, що не далеко та хвиля в котрій знов сина пригорнете до себе. Буде він так здоров, гарний і веселий як передтим.

Грабя і грабіна утїшили ся дуже тою відомостию, хотяй не знали і не припускали що син їх ще живий. Вірність їх до по божної путниці була так велика, що знали свою жалібну одїж і запросили її до сніданя. Щоби не змушували єї відслонити ся, Маґельона подякувала їм найпокірнїйше за ласкаве запрошенє, вимавляючи ся дуже пильним занятєм в шпиталю і просила високу пару, щоби слідуючої недїлї прибула з певностию до »Поганського порту«, де на першій Службі Божій в церкві Св. Петра відбере певні відомости що до повороту дорогого сина. Грабя і грабіна прирекли ставити ся на означений час, а Маґельона з великим задоволенєм опустила замок. В містї замовила богато гарних убрань для себе і для Петра з тим аби вже були готові на соботу вечер. Залагодивши ті справи, повернула назад до шпиталю і оповіла всьо Петрови, як ласкаво зістала принята єго родичами і отримала від них припоручене що

прийдуть до неї в слідуючу неділю. Петро був з того дуже вдоволений. Грабя і грабіна прибули на Службу Божу до церкви Св. Петра, а по укінченю відвідали побожну Маґельону. Маґельона по належнім привитаню, спитала їх: »Чи пізналибисьте, ласкаве паньство, Вашого сина; колиб случайно став перед Вами?« Грабство відповіли: »так«! Тоді Петро ввійшов до кімнати, укляк перед своїми родичами а коли его пізнали, радісно притискали до грудей і цілювали. Довгий час не могли слова до себе промовити, так великою була несподіванка і радість. Підчас, коли Петро оповідав свої пригоди, Маґельона вийшла до иньшої кімнати, розібрала ся зі своєї шпитальної одежі і одїла такі дорогі і гарні, що без встиду могла в них представити ся яко неаполітанська княгиня, прибравши ся, вернула назад до кімнати, в котрій грабство зі своїм сином знаходили ся. Ті не могли поняти, звідки так гарна княгиня моглаб знаходитись в »Поганськім порті« і не сьміли навіть в тій справі запитати. Петро спостеріг їх клопіт, проте приступив до Маґельони, поцілував еї в руку, припровадив перед родичів і сказав зворушений: вивабила з дому в далекі краї, дівиця, о котрої красї говорено всюда, то єсть одним словом, княгиня Миґельона з Неаполю«! Грабя і грабіна, котрі вже о їй пригодах довідали ся від Петра, приступили до неї зі сльозами в очах, назвали єї з радостию своєю дочкою і прирекли їй, через велику єї любов, сповнене всїх єї желань. Потім всї пішли до церкви подякувати Богу, що всьо так мудро і щасливо урядив.

XVI.

В цілім грабстві Провансиї запанувала велика радість і утіха. Грабя оголосив на честь сина свого великі турнї, в котрих взяла участь шляхта цілого краю. Зібрали ся також богато людий котрі прибули з найдальших сторін до столиці, щоби зобачити повернувшого князя і зложити йому свої желаня. Для них приготовано осібне місце до танцю і забави. Коли знов запанував спокій на дворі просили Маґельону, щоби оповіла свої льоси, котра з охотою то учинила. Потім взяв грабя Петра, а грабіна Маґельону за руки і запровадили їх до церкви Св. Петра, уклякли перед вівтаром і всї молили ся горячо, хотяй по-

тихо. Потім сказав грабя до Петра: »Дівиця Маґельона так богато з твоєї вини терпіла і підчас твоєї неприсутности вела жите дуже чесне, що сьміло можеш виповнити желане твоєї мати і моє, і получити ся з нею«. Петро відповів: »Вже тогди, як вивів єї з рідного дому, було моїм заміром взяти єї за жінку, і як велику чую радість, а запевно, що і Маґельона єї поділяє, що і Ви сами хочете і жадаєте того так великого щастя! Якаж велика моя радість, що не супротивляєте ся моєму виборови, але ше і наклоняєте сами мене до того. Вічна вдячність Вам за се, найдорозші родичі!« Грабйого зворушила та повна, горячих чувств, мова свого сина і для того запросив епископа, щоби доповнив акту. Грабіна вручила обоїм слюбні перстені (були то власне, ті котрі принесли молодій парі так богато клопоту). Потім наступило торжество, котре тревало не тілько в дворі, але в цілім краю 14 днів. Всьо складало молодій парі щирі желаня. Врешті Петро заявив свої мисли поверненя ся з Маґельоною до султана египетського, бо з'обовязав ся до повороту словом чести. Грабя не мислив змушуваня сина до ломаня присяги і обітниці і зі смутком в серцю позволив на виїзд. Вже було всьо приготоване до виїзду, коли надійшла звістка о смерти султана, що увільнила їх заразом від дотриманя присяги.

Тепер доперва запанувала невисказана радість в дворі грабства. Грабя і грабіна жили ще 10 років при боці сина свого і невістки, а також перенесли ся до ліпшої країни. Поховані в церкві Св. Петра. По смерти родичів жили з собою Петро і Маґельона 8 років і померли оплакувані загально. Лишили сина одинака, котрий рівнож відзначав ся красою і спосібностями і умер яко король Неаполю і грабя Провансиї. Поховано Петра і Маґельону також коло грабської пари. Шпиталь заложений Маґельоною стоїть до нині і получений єсть з великою і гарною церквою під іменем »Св. Тройці«.

ПРО ЗЛОДІЯ
У СЕЛІ
ГАКІВНИЦІ.

(Оповіданє П. КУЛІША).

Згоріла в нас у селі, недалеко від мого хутора, церква. Селяни й прийшли до мене в пасіку: »Добродію! потурбуйтесь на послугу громаді, об'їдьте з нашим титарем села, чи не найдете людий побожних, щоб допомогли церкву збудувати. Ви-ж бо таки всюда бували, усяких людий знаєте, то за вашим приводом й титар наш краще справить ся«.

Ну, коли вам правду сказати, то в нас по хуторах люди не дуже-то звикли про церкви дбати. Байдуже нам, хуторянам, про церкву. А селяни, то ті вже кажуть: »то нам не хвала, як у селі церкви немає«, а городяни*) то аж золотом верхи побивають. Ну, коли-ж хочете знати, то в нас по хуторах до зоряного неба або вранці до схід сонця, на росі люди щирим серцем молять ся, а иньший батько дітий, краще від попа навчає. Та дарма: що нам про те з селянами широко річ розводити? Треба — так і треба церкви. Чом не послухати громади? Я чоловік такої думки, що громада всюди великий чоловік. І тоді вона була великий чоловік, як іще наші предки у житах та понад річками в дібровах Богови молили ся, і тоді, як почали молити ся по грецьки, і тоді буде великий чоловік, як поклонять ся Богу духом і істиною, занедбавши Єрусалим. Инакше, мабуть, не можна у історії, бо коли-б можна було, то певне громада иньшим би робом собі пішла. Отож я так і про селян, моїх сусідів, у серці своєму помислив, а їм того марно не виявляв: на що? »Добре«, кажу: що громаді, те й бабі«.

І ото зібрались ми з титарем, сіли на візок, потуркотіли. Час був такий, що люди на весні пооборювались, а косовиця ще не починалась, то мені хоч би в пасіці й треба бжоли догля-

*) Город — місто, городяни — люди, що живуть по містах. Хутір — самітна оселя кількох хат.

дїти, та в мене є такий дїдок про се, а на косовицю ще до господи встигну. Весну дав Господь на той рік рясну: аж нахиляємось, їдучи попід садами; біле віття по виду займає, запашною расою кропить.

Титар — чоловік побожний й трошки притуманкуватий — каже: »се нас, добродію, ангели білими крильми обвівають:

»Так, так, Петре! Се ангели людий у рай заманюють«.

се вони на землю поспускали ся і садовину, мов лебеді, всю вкрили.

— »Так, так, Петре!« кажу (а його звали Петром. Любе менї було те серце тихе та соняшне в того дїдуся старенького). »Се«, кажу, »ангели людий у рай заманюють«. Та ще й додав йому зі свого розуму: »Не живе«, кажу, »чоловік на сьвітї без високої думки про якийсь мир, кращий від нашого. Ся, кажу, думка сьвята від землї його підіймає і знїкчемнїти не дає йому. По городах, Петре, між товариством блискучим є такі люде, що про користь та набуток їм байдуже, а все кудись далеко за край сьвіта зазирають і таке людям оповідають, що хіба тільки в гарнім снї присниться ся. Тих людий, Петре, поетами величають і до роботи нї до якої їх не змушують і у всьому їм потурають, бо вони городянам не дають усїм пожидовіти«.

Кивне менї Петро сивою чуприною, а сам аж голову хилить, прислухаючись до соловейка, що в тому пишному цьвітї, у тій садовинї запашній голосною луною розлягаєть ся: йому там ангельські сьпіви здають ся, і все собі шепче: »сьвят, сьвят, сьвят«, мов той вітерець попід густими зербами.

Залюбки ми громадї прислужили ся, мов де в гостях у якого ласкавого, несказанно щедрого пана побували; трави всюди вже хвилюють ся; річки, стави, озера стоять у повнї; ясне небо з весняними хмарками в них виглядаєть ся; дїтвора весела золотим волосом на сонцї тобі сьвітить, — свою малечу згадаєш, і на серцю тобі тихо і якось смутно, і зняв ся-б та й полетів, співаючи, понад землею.

Тільки вже як вертались до дому, почали ми трівожитись, як би громадського скарбу не втеряти, бо — відоме дїло — городи богато таких людей порозводили, що мов вовки, в серцї тільки жижацтво мають. Заночувати в полї — страшно (а то ми знай в полї ночуємо). Ну, вже-ж і паша стала не вільна: почали хлопцї на ночлїги по толоках ставати. А туди їхавши, ми було так прилажуємось, щоб свої конї між чужі пустити: там уже, звісно, варта чергуєть ся — не вкрадуть. У нас, бачте, по селах між хлопцями-ночлїжниками давний козацький звичай: ватага спить на обротях та на шапках, головами до купи, а один вартує; як же який гурт обезпечить ся та вкладеть ся увесь спати, то, гляди, з иньшого табурища прискочить та й поволоче, кого схоче, до Єрусалиму. Воно то, коли хочете

знати, страшна забавка у хлопців той Єрисалим, а проте батьки за сонливих дітий не вступають ся. »Нехай«, кажуть, »козацький звичай знає«. До Єрусалима в нас їздять от так: скрутить із таволги петельку, на ноги сонному накине, коневи до хвоста привяже, скочив охляп — гайда по полю! і до сходу тим герцем у чистому полї тїшить ся, що в бідолахи і спина й потилиця облїзе. Отсе у нас зветь ся до Єрусалиму їздити. То ми вже були безпечні, де була варта: не пропадуть наші конї між господарськими та й до скарбу лихий чоловік не підкрадеть ся. А тепер уже і моторошно самим у полї стояти: бо дідусь мій, титар, і голосу гаразд не одведе, не то що. Він тільки на те менї в дорозї й здав ся, що як увійдемо було до господи, то він з тарілкою, — сивий як голуб, борідка біленька, кучерявенька, сам тихесенький, лагідненький такий! так тут уже господар і господиня не пожалують і останню копійку на церкву подати. От і почали ми з титарем обночовуватись уже по людських господах, — добрі люди всюди на ніч пускали.

Отсе-ж раз над вечір уїхали ми в село Гаківницю. Гарне село, козаче. Став такий, що по тім боцї тільки чути, як ячать гуси, а дітий на березї і не розглядиш! Верби далекі аж імла синя поняла, наче в Великому Лузї, за Порогами Церква старосьвітська, що ще то ті люди будували, котрі в піддашах та в ґанках та в балясах кохали ся. Тепер тобі збудує церкву або дзвіницю — стоїть, як шпиль, мов швайкою в хмару коле; а що старосьвітські наші церкви, то любо й поглянути. Віконця скрізь обмережені та позаокруглювані, а як де, то наче квітку тобі на писанцї виведе, аж жаль бере, що те старезне дерево мохом поросло, вітром та дощем обкришуєть ся та трухне. Під віконцями ґонтовий дах навкруги церкви, навкруги мережані вирізувані піддаша. Тільки крізь ґрати ледве-ледве низові вікна мріють. Задививши ся на таку церкву — гадаєш ся: де то люди ті на спочинок повкладали ся, що до купи під тими ґонтами зеленастими збирали ся!... Оттака-ж була церква в тій Гаківницї, в тому селї великому козачому. Гарне село. Усе майдани та широкі узберіжа на верхівях того став у величезного. Роскинулось по волї: єсть де й дїтям погуляти, і дївчатам

у хрещика побігати, і парубкам, лицяючись до дівчини, против місяця постояти.

От вибрали дворик веселий, з моріжком, просимось обночувати.

Молодичка проти череди вийшла.

— Не можна, каже, люди добрі.

— Чому не можна?

— Так, каже, у нас не можна ночувати.

— Де-ж нам, голубко, з кіньми подіти ся?

— Їдьте, каже, люди добрі, до злодія.

— До кого?

— До злодія. У злодія вас пустять на ніч. — Сказала — та й кинулась своїх овечат займати.

Зглянулись ми з дідусем — що се за дивовижа нам така? Скілько сьвіту проїхали, всюди була від людий шапоба, а тут, глянь, до злодія нас відсилають на ніч!

Проїхали ще дворів зо два: знов такий двір вибрали, що й до водопою недалеко: і веселенький, чистий, вербами з улиці понахиляний. Витаємось із дідом (дід за ворітьми сивий сидить у старому кожушку; дитину на руках, укривши в поли, голубить; коло його хлопят і дівчаток купець). Просимось на ніч.

— Їдьте, каже, люди добрі, до злодія, а тут вас нігде не пустять.

Що за повітря! — думаю собі.

— Чом же не пустять?

Не говіркий був дід, кивнув головою.

— Не пустять, каже. В нас нікого не пускають.

Що-ж се з нами, Господи, дієть ся? — думаємо собі. — Від злодіїв усю дорогу остерігали ся, а тепер би то до злодія ночувати заїхати!

Їдемо по селу. Вже й коненята наші ржуть, озираючись, спочивку бажають. Стріли молодицю з відрами, в неї питаємось.

— До злодія, каже, заїжджайте: там вам буде гаразд.

— Та побій ся ти Бога, душе спасенна: як таки доброму чоловікови в злодія ночувати.

А вона підтюпцем переходить нам дорогу вповні, спасибі їх, та тільки рукою на край махає. »Там«, каже, »всї ночують«.

Мабуть вечерю хапали ся варити, нїколи з подорожними розмовляти.

Що за напасть така?

— Дїду Петре! — кажу до свого титаря. — Сповідай ся, кажу, менї, чи нема в тебе якого гріха на души: може втрете женити ся надумавсь?

Шуткою, а на души якось аж сумно, що куди се ми проти ночі заїхали? між які се ми люди заїхали, що до злодія спроваджують на ніч?

Стоїмо вже й не їдемо: стоїмо серед майдану. Аж тут косар косою против красного заходу крізь куряву, що череда пройшла, сьвітить. Підождали поки надійде, жалкуємо ся що оттака і така річ.

А чоловік, здаєть ся, добрий, не глумливий. Осьміхнув ся. »Та їдьте«, каже: »чого ви боїтесь? Вам там буде добре. Нїгде на всьому селї краще не буде«.

— Де-ж той злодій у вас живе?

— А отто, каже, на ріжку коло царини його двір. Он, каже, верба через усю дорогу з двора перегнулась і з другою вербою напроти зійшли ся. Отто й злодій у нас.

Здвигнули ми плечима, ззирнули ся.

— А рушайте, каже, добродію.

Ну, коли титар не боїть ся в злодія ночувати, то що вже тут? Рушили, наблизились: двір гарний, зелений, на узгірю; у дворі хата чепурна, висока, білим причілком на улицю з-під верби, мов молодиця сьвітлоока, дивить ся. Кошари в дворі, повітки, — все гарно повкривано, хмелем та гарбузиням з городу повило ся. Тут і колодязь під вербою коло воріт, і ворота настїж відчинені. Конї самі так і повернули. Ну, се хороша прикмета.

В'їздимо, аж сей злодій — справді господар богатий. Воли стоять у загороді гарні, вивозні, такі то, бач, що хоч яку паровицю соли через дрючок з місця рушили-б*). Свиний з десяток у велике корито повлазили. Молодиця гарну корову доїть. Усю драбину на хату засіли індики. Видно зараз, що господар хороший.

Роздивляємось ми, аж до нас з комори чоловік виходить, на виду чепурний такий.

— Здорові, люди добрі! — шапку проти нас здіймає. — Ночувати заїхали? Добре, ночуйте з Богом. У нас просторно.

Так любо та лагідненько до нас говорить; і молодиця з-під корови веселим оком на нас озирнула ся. Діти повибігали з сіний, кучеряві такі, повновиді. Все-б воно так до ладу, що й Господи, а нам якось ніяково: що куди се ми заїхали? Ще з роду в злодія не ночували: та ми звикли злодія і на селі обходити.

Отто вже злажу з воза, а чоловік уже й коний розгнуздує.

— Не турбуйтесь, каже, я вам і повипрягаю коні і напою. Прошу вашої ласки вступити до господи.

— Та ми, кажемо, спасибі вам, і тут переночуємо. У нас єсть з собою і харч.

— Та що се ви, Господь з вами? У нас, як і двір стоїть, своєї харчі ніхто ще не їв. Не погордуйте, благаю, — та аж кланяєть ся. А чоловік статочний такий, моторний. Нам і сором відмовляти ся, та як же його й покинути усе на возї?

— Я, каже, все за вами і знесу, хоч воно й на дворі в нас, нехай Бог криє, ніхто чужого не зачепить.

Коли-ж на порозі стоїть старий чоловік; придививсь трохи на нас з-під руки. »Та не бійте ся, каже, люди добрі: тут ваша й порошина не пропаде. Уступіте, спасибі вам, до господи, а син мій упорає вам коний і сїна хорошого закине.

---

*) Як набирають сіль, па соляних озерах, то накладай як хочеш мажу — аби парою з місця рушив. Хазяїн дрючка під колеса підкине, щоб не так то легко рушити. От про той то случай держать чумаки добру пару вивозних волів, що потім одну мажу на два і на три вози пересипають, у дорогу.

Поздіймали ми шапки, витаємо господаря Він двері перед нами в сьвітлицю відчиняє: дітвора йому в поли повчіплювалась, веселенько на нас позирає.

Увійшли. Сьвітлиця простора і кімната по старосьвіцьки зроблена: не з боку відгороджена, а против дверий, як по старих будовах позоставало ся. Образи гарні, все київської роботи, — тих Суздальців нема й одного; вишиваним рушником повкривані, квітками позатикані, голубки з паперу висять, писанки перед образами: все так, як у добрих людий.

Посадив нас господар у столу, розперізуватись просить, шапки наші, пояси на кілочках повішав. А тут і скриньку з нашим скарбом син його вніс і на лаві гарненько поставив.

Зараз виніс господар із кімнати тарілку гарного меду, хліба покраяв перед нами, рушник закинув нам поза столом, дістає з полиці чарку і поливяну кувбушечку, по чарці нам наливає і сам до нас звичайно випив. І такий же то чоловік увічливий, що хоч куди! Та нам усе якось ніяково Поглянемо по собі та й годі; дідусь тілько сивенькі кучері свої пригладжує.

Випили, закусили трохи — наче й певеселішало нам, а все не йде з думки, що де-ж отсе нам Господь привів ночувати?

Господар по другій просить, сам припиває. Треба нам випити й по другій. — А по третій, каже, за вечерею. Ось моя невістка впораєть ся, вечеряти нам дасть.

То про се то про те з нами говорить, і такий він чоловік приязний і розумний, що ми тілько плечима здвигаємо.

Далі я кажу: Пане господарю! вибачайте, кажу, що я в вас поспитаю!

— А що таке вашій ласці завгодно?

Та тут, кажу, в вас люди якісь чудні: чи вони на вас ворогують, чи Бог їх знає. Я вже й не знаю, як вам і сказати?

А він засьміяв ся та й каже: »Знаю, знаю, що в вас на язиці вертить ся. Ніхто не пустив до себе на ніч?

— Еге-ж, добродію.

— Їдьте, кажуть, до злодія — так?

— Та вже-ж нехай буде й так, бо й справді так говорено.

— Ге, каже, ото-ж вони й знають, що говорять; я й справді злодій.

Ми аж стрепенулись: »Що се ви, Господь з вами!«

— Не турбуйтесь, люди добрі, годуйтесь на здоровя, а я вам роскажу, що воно й як. Ось слухайте.

Та й почав росказувати.

— Зіставсь я, каже, після батька-матері у сирітстві, служив по наймах. Вже й парубок з мене, а чужі, мовляв, воли пасучи та чужі вози мажучи, не багато придбав Нема з мене чоловіка: бурлака я в сьвіті безрідний. Чи так же мені й вік звікувати? — думаю було собі гірко. Коли-б мені хоч на пару воликів розгоріти, то-б я собі сяк-так росталанив господарствечко. Так що-ж? чи заробив якого карбованця — на подушне піде, одежину треба про сьвято справити, бо господар одежі не дає про празник, тілько про будень. Господар, не батько — йому аби грішне тіло не сьвітилось, та й роби. А треба-ж у-між люде, до церкви, чи на майдан до дівчат вийти. Отак я собі не живу, а бідую. Що на мені, то й усього в мене. І оженитись мені, як добрим людям, не приходить ся. Уже й так дівчата, жартуючи, мені присьпівують:

Ой гультаю, гультаю,
Чогось тебе спитаю:
На що мене сватаєш,
Коли хати не маєш?
Збудуй свою з лободи,
А в чужую не веди.

Знаєте: дівчата натура — шуткуючи, усю правду тобі висьпівають, і відсьпівувати нічим; стиснувши себе за серце, відійдеш та й годі.

— Боже-ж мій! думаю. — Що мені діяти на сьвіті? Хоч би мені або вкрасти де, або що — чи не розжив ся-б я хоч трохи? — Як почав, як почав так думати... А що-ж украду! — От, надумавшись, приходжу до свого господаря. — Спасибі вам, пане господарю, за сіль і за добру науку. Не хочу вже я в вас бути.

— Що ти, Дмитре? чом не хочеш? — А я, знаєте, був парубок трудящий і тверезий, то господар мене дуже вподобав.

— Так, кажу, рощитайте мене, піду вже я від вас. — Куди-ж ти підеш? — То вже мені про те знати. Годі вже мені чужі воли пасти! — Ну, господареви нічого зо мною робити, рощитав мене, відпустив. Які гроші мені впадали, я в його зоставив. — Я, кажу, возьму їх опісля! нехай вони в вас будуть. — Узяв під повіткою віжечки старенькі, змотав, свитку на плечі, саківки взяв із хлібом, пішов собі з села. Було вже над вечір. Поки ввійшов я верстов із десяток, зовсім стемніло. Назирив я в полі — огонь кладуть хлопці, ночують; вартувати не звикли, зараз і видно. Підождав, поки вкладуть ся спати, з тих віжечок поробив оброти. Упав навколішки, звів на небо очі. Зоряне небо миготить. Хотів молитись, та й молитви не дібрав, тілько заплакав. У полі тиша, роса блищить по зорі, коні, пасучись, пирхають. Місяць почав сходити; рогом о землю впер ся, піднявсь у гору. До мене кінська тїнь досягає. Так менї здало ся тоді, наче Бог надо мною змилувавсь, а на серці така сьміливість, що й в пекло поліз би, не то що. Обійшов я коний, вибрав, котрі найкрасші. Пара гарних коний пасеть ся, разом спутані. Ні, думаю собі, се одного господаря конї: не треба його обижати. Роспутав тілько одного, а другого з другої пари випутав. Хлопці хропуть, не боять ся Єрусалима — ще не проучені. Понадївав я на коний оброто, сїв, свиснув, — тілько зорі всьміхнули ся. До сьвіту незнать де опинив ся. Перед сьвітом забравсь у гущиню, потриножив коні, пустив; сам припав під кущ, виспав ся добре; поснідав, що було в саківках, знайшов воду, напоїв коний: гайда далї. А була в мене така вдача, що їду — і носом чую, куди веде дорога. З роду було не заблуджу. Як раз у ярмарок утрапив. Я таки й знав, що в такому й такому містечку буває у ту пору ярмарок. Ходжу собі по базарі, коний воджу, мов справді отецький син. Вже я на що наважусь, то менї все байдуже.

Оттаку наш господар розвів історию. Ми з дїдусем тільки зглядуємось. Вечір насупив ся, кукурікнули на сїдалї півнї. Молодиця сьвітло внесла, низенько нам уклонила ся. Господар хрест на себе положив, вечерять звелїв подавати. — Боже-ж мій що се за чоловік таки? — думаю собі; а він, прогорнувши вуси, далї оповідає, і такий його погляд тихий та

веселий, — як же йому злодіякою бути? Ще против сьвітла вирізались морщини на чолї і уста оживили ся, то мов казань у церкві нам каже.

— Ходжу я, каже, по тім ярмарку. Зараз жидки моїх коний назирили, що добрі конї, почали торгувати; збув я тих коний карбованців за шістьдесять, бо й справдї конї добрі були; завязав гроші в хустину, пішов собі з села, наче добре дїло зробив. Сонце саме заходило, як я вийшов. Ярмарковим пилом затуманило. Так наче тепер стою я серед зеленого поля і дякую Богу, а сонце нижче, нижче западає, красним промінєм бючи по левадних вербах, по вітряках крилатих, по високих могилах. Мов я на божий сьвіт народив ся, мов у перше побачив, як сонечко на землю криєть ся і Божа роса холодом по полю дише. Стрепенувсь я, мов той птах, і степом на кримський шлях двинув. Розуму я з роду не позичав нї в кого. Обернув сяк так свої гроші — вернув ся в осени до дому з паровицею соли. Тут уже й дївчата годї менї гультая присьпівувати; вже в мене свій двір, своя хата. Одружив ся я, поняв собі дївчину господарську: не погордували мною люди хороші — віддали з гарним віном. От уже ми й живемо, вже в нас і дїтки; добрі люди нас знають. Тільки все мене кортить, як би ще пару воликів придбати. Думаю: Господи! ти мене закрив від людського ока, закрий мене ще раз! нехай я буду господарем, як і всї люди. — Иноді й серед поля стану, молю ся, голосно серед поля слово здійму до Бога — аж сумно менї стане, і наче хто ззаду в мене всьміхаєть ся. Довго я так наважувавсь, далї знов у серцї сьміливість така, відвага така... знов не бою ся нїчого на сьвітї. Добув ще пару коний під чужим селом, продав — нї гадки. Що-ж бидумали? З того часу так мене й тягне ледаче дїло, так і трушусь, як зобачу де без нагляду коний попутаних. Покрепивсь іще рік — іще раз пішов на здобич. Погодив менї Бог і на сей раз. Почав я вже розживати ся. Вже люди на мене чудно поглядають, і на серцї часами в мене дуже погано. Було молю ся Богови: не карай мене Боже, за мої гріхи, нї на менї самому, нї на дїтях! І вже працюю було на господарстві, не жалуючи сили. Люди й бачать, що я тверезий і трудящий і нїкого в селї волосом не

чіпаю, та мені вже так здаєть ся, наче вони мене не так щиро витають і чогось пильно мені в очи дивлять ся Вже в мене старший хлопчик підпарубочим виріс. Сьвітлицю напротив старої хати я собі вибудував, і все мені йде в руку: чи бжоли, чи худоба — у всьому Бог мені приспоряє, а проте наймилійш було мені крадене. Держусь, держусь, було, тай потягну що-небудь у чужих селах. Було иноді сам віддаси старцеви сорочку, чуже рамя з тину знимаєш; душу тобі тягне, як розминеш ся не занявші. І вже так був рознадив ся на чуже добро, що крадені коні у мене у загороді по два, три дні перестоюють, поки збуду на ярмарку. Нічого не боюсь: то мені сьвято, то мені Великдень, як що вкраду.

Дідусь мій, титар, аж хрестить ся, таке слухаючи. Тут і молодиця вже подає вечеряти, і син увійшов з надвору, до столу сідає; ще один син, молодик, з поля пригнав ся. Не соромить ся дід і при сімї свою оповідь оповідати, що вже я дуже здивував ся. Скілько сьвітла я бачив, а таке вперше на віку мені трапилось.

— Добродію — кажу, — як же ваша господиня, як ваші діти?

— Господиня моя, каже, царство їй небесне, все то знала і діти знали — так що-ж? своє рідне, своя кров. Було плачучи покійна Настя просить: »Чоловіченьку, голубчику, покинь ти сю ледачу ваду, себе пожалуй, нас пожалуй, людий посором ся. Вже мені парчевого очіпка надіти страшно; вже остановлю ся я в церкві по самому заду; сьвічку постановити мені сором і людям у очи глянути бою ся. — Що-ж би ви думали? Заприсягну перед нею, образ здійму і поцілую, а піду в дорогу — не втерплю: хоч стригунця приведу, хоч плахтину привезу, ніби купив на ярмарку. Настя було й пізнає від разу, що надівана плахтина, у піч було вкине і голосом голосить. І в мене самого серце зание, а без кражі нема мені жити на сьвіті. Далі вже син почав за мною назирцем ходити, не пускає мене без себе з двору. Було в ночи не сплю, піджидаю поки не поснуть усі, скрадуюсь, то він: »А куди се ви, тату!« Я й ляжу. Прошусь було в його, як дитина, що мені ніщо не миле на сьвіті, тілько й мого, як де з далека хистю засягнути. Так то вже мені Бог дав, що й розум

в мене відняло й сором, і зовсім як пропащений чоловік зробив ся. Ото-ж уже таюсь і перед сином, наче мені й байдуже: діло роблю, ходжу до церкви раз у раз. Угамував ся син, став мені попуск попускати. Вже-ж я й посивів, і внуків діждав ся, хвалити Бога; то й думає — нехай здоровий буде — син, що я вже схаменув ся й на свою сїмю зглянув ся. А в мене думка дав но засіла, страшна думка — церкву свою обікрасти.

Тут уже й сам злодій перехрестив ся, і всі ми, скілько нас не сиділо за вечерею, усі охрестили ся. Зробилась тиша велика. Тілько каганчик тріскає.

— Тим я, каже, й досі до церкви вчащав, щоб роздивитись і зміркувати, як те діло вчниити. Вже й Бога не прошу, щоб мені поміг, щоб оборонив мене і закрив від людського ока. Вибрав я таку ніч, як не було старшого сина в господі. Крикнули другі півні, я вже й на цвинтари. Якось мені й ніяко по могилах ступати; батьки, дядьки, діди мої лежать — і вже мені привиджуєть ся, що вони під тими піддашами ходять. Волос вяне та, на лихо мені, сторожі захропли під дзвіницею. Живі люди — не страшно мерців. Зараз та окаянна сьміливість мене взяла: підважив у церкві двері, виставив. Просто до громадської скарбоні, до церковної скриньки. Та іще стара Терещиха кубки срібні на схованку в церкву віддала, — все те я знав, де й як лежить. Набрав повну торбу. Місяць у церкву крізь ґрати зазирає; щось ніби шамкає, стукає поза престолом, — схоплять мене дріжаки, та й знов байдуже. На образи не дивлю ся, в землю потупивсь, вийшов із церкви... де тобі вийшов? вискочив! Думка була двері до одвірків притулити, — страшно, на зад страшно обернутись. Утечем через могилки до фіртки. Холодна роса з дерева мене обсипала; мов щось мене держить за плечі, мов хто за ноги хапає; біжу я і осліп. Вже відбіг геть то далеко — і не знаю, де я. У перше з роду з дороги збив ся. Став, озирнув ся... та се-ж я серед могилок, на цвинтари коло церкви! Місяць підбивсь у гору, крізь липину старий ґонтовий дах сьвітом своїм мережить, у вікна бє; з вікон хтось визирає. Кинувсь я з цвинтара, аж фіртккою брязнув; до Бунякового гайка, до байрака, в село поспішаю: там уже в мене й ямка готова,

щоб свій скарб прикопати. Так біжу, так біжу Вже за селом; глянь — незнакома дорога, та й зовсім нема дороги: мокра ро-

Кинувсь я з цвинтаря, аж фірткою брязкув.

сяна трава в мене під ногами. Озирнувсь навкруги — знов я коло церкви! У вікні люди якісь мені всьміхають ся. Тихо, тихо якась пташка під кришою стогне, мов чия душа плаче. А сторожі хропуть під дзвіницею. На що їм стерегти, де сам Бог стереже?... Знов я бігти, знов я втікати; піт з мене так і верне; ноги вже підо мною трусять ся. І так я, люди добрі, бігав навкру-

ти церкви до самого сьвіту. Сонечко вже по даховому красним сьвітом грає, череда озиваєть ся; прокинулись сторожі, дивлять ся церква відчинена, а я з мішком на плечах по росі бігаю, стежку навкруги церкви вибив. Зійшли ся люди, попа покликали. Я й признав ся, що оттак і так, панове громадо, тепер я в вашій воли. Ну, піп тут зараз крикнув на атамана, щоб подав залїзне путо, щоб мене зараз до станового відвезли; а старі громадські люди, порадившись між себе, кажуть: »Що-ж нам, панотче, за користь, як ми сього чоловіка запроторимо туди, де козам роги правлять? Хіба то нам слава? А лучше ми от що вчинимо. Ось відченіть, хлопцї, від дзвонів віжки, дамо йому зараз прочухана та накинемо на його братську покуту: нехай три роки приймає до себе всякого подорожнього, странного, нехай даремне всякого прочанина й захожого й проїжджаючого контентує, і щоб нїхто поки живе він на сьвіті, иньше його не звав нї на імя нї на призвище, як злодій«. — Отто-ж мене вибили серед громади тими віжками від дзвонів та й пустили. Як минуло три роки моеї покути, я й кажу громадї: »Що-ж, панове громадо! уже нехай буде ваша ласка: зоставте мене, поки снаги моеї паламарювати та й проїжджаючих селян нехай до мене висилають, щоб я уже один за все село ними турбував ся. — Громада, спасибі їй, на те зізволила. Отсе вже я охотою паламарюю в церкві, странних приймаю, як гостий, і звуть мене люди на все село злодієм.

Сказавши, низько нам обом уклонив ся, а ми йому вклонили ся низько.

От вам, панове добродїйство, оповідь, котру своїми ушами чув, а чоловіка того я своїми очами бачив. І тепер поїдьте в село Гаківницю, то й тепер ще й знайдете той двір на ріжку коло царини, з величенною вербою, а напротив тої верби друга нахилилась — і в село наче крізь зелені ворота в'їдете. Вже вмер Дмитро Гарбуз, що звали його злодієм, а він Гарбуз із діда й прадіда. Сина його не звуть злодієнком, крий Боже! Усї поважають, бо чоловік хороший і странних по батьківськи залюбки приймає.

Ну, а в вас, панове, у городах, що б з такого чоловіка зробили?

Про полові справи.

Книжочка лікарська котру кождий повинен перечитати і научити ся дечого пожиточного для свого житя. — Ся книжка кождому придатна. — Ціна.................................. 30ц

Порадник Лікарський. — Ціна........................ 20ц

З Житя Первісного Чоловіка і Сучасних Дикунів. — В. Лупкевич. — Переклала Олена Охримович-Залізнякова. — З 23 рисунками в тексті.

Вже сам заголовок книжки каже сподівати ся, що говорить ся там про дуже цікаві річи, бо і хтож не цікавий знати, як жили наші прародичі або й теперішні дикі люди, про яких такі дава кождий чує ще в дитинстві. Книжочка поділена на тринадцять розділів, а в кождім з них говорить ся про якусь иншу сторону житя наших поселенців або теперішних дикунів. До кождого розділу додано кілька образків, які поясняють ще ліпше то, що написане. — Ціна 25ц

Житє. — Написав Гнат Хоткевич.

Книжочка не велика, написана однак дуже цікаво і легко. — Що таке житє? Питанє легке а так трудно на него відповісти. А прецінь нема місця на земли, де би не було віякого житя. Чи підете на далеку північ, в царство вічних снігів та ледів, чи до згорілих під сонцем пустинь полудня, де на тисячі миль нема каплї води, чи підиймете ся на високі, найвисші на земли гори, чи спустите ся на яку тілько можливо глубину — всюда знайдете житє. — Питанє: що таке житє? — Ціна........... 15ц

Поміж Землею а Небом. — Написав Микола Чайковський. Автор приступно розвидує про найважнійший здобуток людського розуму, про завойованє людиною воздуха. На вступі дає загальні відносини про літанє взагалі: длячого одні сотворіня літають а другі ні, про воздух і воздушні тіла, як літають птиці, ріжні роди приладів до літаня. В кінци говорить про бальони і літаки себто машини до літаня. Численні ілюстрациї улекшуть зрозуминє прочитаного. — Ціна......................... 10ц

Важнійші Права Канади. — Зібрані для українських фармерів і робітників. — Ціна.. 35ц

RUSKA KNYHARNIA

848-850 Main St. Winnipeg, Man.

„КОБЗАР“ Т. Г. Шевченка

Накладом Руської Книгарні вийшов КОБЗАР, передрук видання Тов. Просвіти у Львові.

»КОБЗАР« Т. Г. Шевченка. — Вага Шевченька і в історії українського і в історії загально людської думки безмірно велика. Він перший поставив українське письменство в рівень з письменством других народів і звернув на него увагу всего культурного світа; а виступивши борцем за права і волю пригнобленого люду, за правду і справедливість він своєю поезією прислужив ся і загально людському поступови. Вплив поезії Шевченка помітити можна і в чужих письменствах, а в своєму рідному він сплодив цілу школу письменників.

»Кобзар«. — 560 сторін з 53 гарними образками і портретом Т. Г. Шевченка в двох томах.................. $1.50
в гарній оправі......... $2.00

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека у 24-ох Книжках.

Хто любить поезії нашого великого поета Т. Г. Шевченка, нехай купить собі всі 24 тих гарних книжок за тані гроші а не пожалує. — Ціна................................ $1.50

1. Причина. — З 2-ма малюнками і портретом
2. Катерина. — З 3-ма малюнками і портретом.
3. Тополя. — З 1-м малюнком і портретом.
4. Гайдамаки. — З 15-ма малюнками і портретом.
5. Черниця Маряня. — З 1-м малюнком і портретом.
6. Утоплена. — З 1-м малюнком і портретом.
7. Гамалія. — З 1-м малюнком і портретом.
8. Сова. — З 1-м малюнком і портретом.
9. Єретик або Іван Гус. — З 1-м малюнком і портретом.
10. Невольник. — З 2-ма малюнками і портретом.
11. Наймичка. — З 2-ма малюнками і портретом.
12. Відьма. — З 1-м малюнком і портретом.
13. Княжна. — З 1-м малюнком і портретом.
14. Москалева криниця. — З 1-м малюнком і портретом.
15. Варнак. — З 1-м малюнком і портретом.
16. Татарівна. — З 1-м малюнком і портретом.
17. Марина. — З 1-м малюнком і портретом.
18. Сотник. — З 1-м малюнком і портретом.
19. Петрусь. — З 1-м малюнком і портретом.
20. Тарасова ніч. — Іван Підкова. — Перебендя. — З 2-м малюнками і портретом.
21. Русалка. — Як би тоб ідовело ся. — З 2. мал. і портр.
22. Назар Стодоля. — З 2-ма малюнками і портретом.
23. Збірник дрібних віршів. — З 7. малюнками і портретом.
24. Збірник дрібних віршів, про Україну та козацтво. — З 4-м малюнками і портретом.

Ціна всіх 24-ох книжок лише........................ $1.
Портрети Т. Шевченка по.............. 25ц., 50ц., і по $1
Візд Богдана Хмельницького до Київа................ $1.

RUSKA KNYHARNIA

848-850 Main St. Winnipeg, Ma